
Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Підручник

**За редакцією д.е.н., проф. І. М. Сотник,
д.е.н., проф. Л. М. Таранюка**

Затверджено вченою радою Сумського державного університету
як підручник для студентів вищих навчальних закладів

Суми
«Університетська книга»
2018

Entrepreneurship, trade and exchange activity

The textbook

**Edited by Irina Sotnyk
and Leonid Taranyuk**

Sumy
University Book
2018

УДК 373.61+336.76
ББК 65.292+65-182я73
П 32

Затверджено Вченою радою Сумського державного університету як підручник для студентів вищих навчальних закладів. Протокол № 9 від 9 березня 2017 року.

Рецензенти:

О. М. Ястремська, доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, завідувач кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця;

Л. Л. Ковальська, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва Луцького національного технічного університету;

С. К. Харічков, доктор економічних наук, професор, заступник директора Інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій, завідувач кафедри менеджменту Одеського національного політехнічного університету.

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с.

ISBN 978-966-680-847-2

Підручник містить навчальні матеріали, що забезпечують формування основних фахових компетентностей бакалаврів та магістрів зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Викладено теоретичні положення, організаційно-економічне та методичне забезпечення діяльності суб'єктів підприємництва, торгівлі і біржової діяльності. Досліджено питання антикризового управління та трансформацій у підприємстві. Розглянуто сучасні тенденції розвитку бізнесу з урахуванням європейського вектору розвитку. Розкрито економічні аспекти соціальних відносин, логістики, ціноутворення, бізнес-планування, маркетингової діяльності, управління витратами, стратегічного планування в підприємницькій та торговельній сферах. Присвячено увагу моделюванню бізнес-процесів та їх змінам у підприємницькій діяльності, організаційній культурі та етиці в бізнесі.

Підручник призначений для підготовки бакалаврів та магістрів зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», також буде корисним для викладачів та інших фахівців з питань ефективної роботи суб'єктів підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

УДК 373.61+336.76
ББК 65.292+65-182.273

ISBN 978-966-680-847-2

© Колектив авторів, 2018
© ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	11
ВСТУП.....	12
Розділ 1. Підприємництво як вид господарювання.....	16
1.1. Підприємництво і підприємець: сутність та особливості.....	16
1.2. Еволюція та типологія підприємництва.....	20
1.3. Підприємницький процес.....	24
1.4. Підприємницька культура як сучасний феномен розвитку підприємництва.....	28
1.5. Підприємницьке середовище.....	32
Контрольні питання.....	35
Практичні завдання.....	36
Розділ 2. Бізнес-комунікації в підприємстві.....	37
2.1. Поняття та предмет бізнес-комунікації.....	37
2.2. Побудова корпоративної культури і внутрішнього PR, діловий етикет, технологія ведення переговорів.....	43
2.3. Оцінка ступеня розвитку й ефективності бізнес-комунікацій у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності.....	45
2.4. Маркетинг персоналу, бренд-менеджмент та управління іміджем бізнес-структури.....	48
Контрольні питання.....	51
Практичні завдання.....	51
Розділ 3. Організаційно-правові форми підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.....	53
3.1. Організаційно-правові форми підприємництва.....	53
3.2. Види підприємницької діяльності.....	60
3.3. Мале інноваційне підприємництво.....	63
3.4. Функції торгового підприємництва.....	66
3.5. Франчайзинг.....	70
3.6. Біржова діяльність суб'єктів господарювання.....	75
3.7. Сучасні моделі підприємницької діяльності.....	78
3.8. Інтернет-трейдинг.....	83
Контрольні питання.....	93
Практичні завдання.....	93
Розділ 4. Антикризове фінансове управління у підприємстві.....	95
4.1. Економічна сутність антикризового фінансового управління....	95
4.2. Механізми фінансової стабілізації та реалізації антикризового управління.....	100
4.3. Антикризівий фінансовий контролінг у підприємстві.....	103
4.4. Використання інструментів антикризового фінансового	

контролінгу.....	110
Контрольні питання.....	118
Практичні завдання.....	118
Розділ 5. Трансформація та реструктуризація суб'єктів підприємницької діяльності.....	120
5.1. Види та форми реструктуризації підприємницьких структур.....	120
5.2. Реорганізація суб'єктів підприємницької діяльності: поняття і види.....	123
5.3. Класифікація основних типів злиття та поглинань.....	127
5.4. Проблеми і чинники реорганізації підприємницьких структур... Контрольні питання.....	129 132
Практичні завдання.....	132
Розділ 6. Напрямки розвитку бізнесу в ході Третьої і Четвертої промислових революцій.....	136
6.1. Контури майбутнього бізнесу.....	136
6.2. Трансформація матеріально-енергетичної основи в ході Третьої промислової революції.....	138
6.3. Трансформація інформаційної основи економічних систем у ході Третьої промислової революції.....	145
6.4. Трансформація синергетичної основи як провідного фактора Третьої промислової революції.....	151
6.5. Контури Четвертої промислової революції (Ч.п.р.)..... Контрольні питання.....	154 159
Практичні завдання.....	160
Розділ 7. Європейська торговельна політика.....	162
7.1. Сутність та поняття торговельної політики.....	162
7.2. Економічні інструменти регулювання торговельної політики.....	165
7.3. Економічна та торговельна політики співпраці України з ЄС.....	168
7.4. Торговельна політика ЄС у сільському господарстві..... Контрольні питання.....	170 174
Практичні завдання.....	174
Розділ 8. Соціальна та солідарна економіка.....	177
8.1. Поняття соціальної і солідарної економіки та її розвиток у світі	177
8.2. Характеристика основних організаційних форм ССЕ.....	181
8.3. Керівництво та управління в секторі ССЕ.....	185
8.4. Ресурсне забезпечення діяльності організацій ССЕ.....	189
8.5. Правова база функціонування організацій ССЕ та сучасні виклики їх діяльності.....	193
Контрольні питання.....	196
Практичні завдання.....	197

Розділ 9. Економіка соціально-трудо­вих відносин у підприємстві.....	199
9.1. Трудова поведінка в ринкових умовах.....	199
9.2. Мотивація трудової діяльності.....	202
9.3. Трудові конфлікти та їх розв’язання.....	204
9.4. Заробітна плата в ринкових умовах.....	210
9.5. Сучасні моделі організації системи оплати праці підприємницькими структурами.....	217
9.6. Соціальні гарантії у сфері праці.....	224
Контрольні питання.....	230
Практичні завдання.....	231
Розділ 10. Економічний аналіз у підприємстві.....	232
10.1. Сутність та особливості економічного аналізу підприємницьких структур.....	232
10.2. Аналіз у торговому підприємстві.....	235
10.3. Аналіз впливу інфляції на прийняття фінансових рішень у підприємстві.....	243
10.4. Особливості галузевого економічного аналізу.....	245
10.5. Діагностика фінансово-економічного потенціалу підприємства.....	249
Контрольні питання.....	252
Практичні завдання.....	253
Розділ 11. Інвестиції в підприємстві.....	255
11.1. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності....	255
11.2. Класифікація інвестицій.....	258
11.3. Інвестування в підприємницькій діяльності.....	261
11.4. Урахування фактора часу в інвестиційній діяльності.....	264
11.5. Оцінка ефективності інвестицій.....	269
Контрольні питання.....	275
Практичні завдання.....	276
Розділ 12. Управління витратами підприємницької діяльності.....	277
12.1. Система управління витратами на підприємстві.....	277
12.2. Методи обліку та калькулювання витрат.....	283
12.3. Аналіз беззбитковості.....	293
12.4. Ефект операційного левериджу.....	298
12.5. Формування витрат за місцями виникнення та центрами відповідальності.....	300
Контрольні питання.....	302
Практичні завдання.....	302

Розділ 13. Ціноутворення у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності.....	304
13.1. Склад, структура і функції ціни. Непрямі податки.....	304
13.2. Склад і структура ціни продукції оптової посередницької ланки. Посередницька та торговельна маржа.....	316
13.3. Біржове ціноутворення.....	321
13.4. Особливості формування цін на будівельну продукцію.....	324
Контрольні питання.....	327
Практичні завдання.....	328
Розділ 14. Маркетинг торгово-посередницької діяльності.....	329
14.1. Сутність та особливості організації торгово-посередницької діяльності.....	329
14.2. Посередники як економічні суб'єкти ринку: функції, форми взаємодії та оцінювання ефективності.....	336
14.3. Сутність, форми та методи організації роботи торгових посередників.....	346
14.4. Особливості діяльності посередників на біржовому ринку.....	349
Контрольні питання.....	356
Практичні завдання.....	357
Розділ 15. Стратегії в підприємстві.....	359
15.1. Види стратегій у підприємницькій діяльності.....	359
15.2. Ситуаційний підхід щодо вибору кращого варіанта стратегічного рішення.....	366
15.3. Сучасні конкурентні стратегії у підприємстві.....	369
15.4. Обґрунтування підприємницького вибору стратегій виробництва.....	372
15.5. Формування моделі управління стратегічним розвитком підприємницької структури.....	376
Контрольні питання.....	382
Практичні завдання.....	382
Розділ 16. Бізнес-планування в підприємстві.....	384
16.1. Основи бізнес-планування.....	384
16.2. Процес розроблення бізнес-плану.....	389
16.3. Бізнес-план у підприємницькій практиці.....	399
16.4. Визначення і класифікація фондів міжнародної технічної допомоги для реалізації бізнес-планів.....	401
Контрольні питання.....	407
Практичні завдання.....	408

Розділ 17. Моделювання бізнес-процесів у підприємницькій діяльності.....	410
17.1. Процесний підхід до управління підприємницькою діяльністю.....	410
17.2. Класифікація бізнес-процесів підприємства.....	414
17.3. Управління бізнес-процесами підприємницької діяльності.....	416
17.4. Моделювання бізнес-процесів підприємницької діяльності.....	421
17.5. Діагностика ризиків у системі управління бізнес-процесами....	427
Контрольні питання.....	435
Практичні завдання.....	436
Розділ 18. Управління змінами в підприємництві.....	438
18.1. Принципи організації бізнес-процесів у системі управління змінами.....	438
18.2. Організаційно-економічні аспекти управління змінами в діяльності підприємницьких структур.....	442
18.3. Моделювання змін бізнес-процесів.....	445
18.4. Оптимізація управління реалізацією товарів і послуг на підприємстві з використанням систем ERP-класу.....	450
Контрольні питання.....	458
Практичні завдання.....	459
Розділ 19. Логістика.....	461
19.1. Теоретичні аспекти логістики.....	461
19.2. Логістика в підприємницькій діяльності.....	465
19.3. Логістика в торговельній діяльності.....	478
19.4. Логістичний підхід в управлінні фінансовими потоками у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності.....	481
Контрольні питання.....	485
Практичні завдання.....	486
Розділ 20. Корпоративна соціальна відповідальність.....	487
20.1. Передумови появи ідеї соціальної відповідальності в бізнесі... ..	487
20.2. Еволюція теорії корпоративної соціальної відповідальності....	490
20.3. Теоретичні засади КСВ.....	494
20.4. Концепції соціальної відповідальності у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності.....	497
20.5. Державне регулювання імплементації корпоративної соціальної відповідальності у діяльності підприємств.....	499
20.6. Оцінка ефективності заходів з корпоративної соціальної відповідальності.....	502
Контрольні питання.....	506
Практичні завдання.....	507

Розділ 21. Організаційна культура і етика в підприємстві.....	511
21.1. Етика в підприємстві: предмет і специфіка.....	511
21.2. Проблеми мікро- і макроетики.....	515
21.3. Корпоративна культура і корпоративна етика.....	520
Контрольні питання.....	529
Практичні завдання.....	530
ВИСНОВКИ.....	532
ЛІТЕРАТУРА	535
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	565

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

IoT – Інтернет речей
IT – інформаційні технології
PR – паблік рілейшнз
АЕС – атомна електростанція
ВВП – валовий внутрішній продукт
ВДЕ – відновлювані джерела енергії
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ЕОМ – електронна обчислювальна машина
ЄЕС – Європейське економічне співтовариство
ЄС – Європейський Союз
ЗВТ – зона вільної торгівлі
ЗМІ – засоби масової інформації
ЗСП – збалансована система показників
ККД – коефіцієнт корисної дії
КСВ – корпоративна соціальна відповідальність
КТУ – коефіцієнт трудової участі
МІП – малі інноваційні підприємства
МРЦ – максимальна роздрібна ціна
МСП – малі та середні підприємства
МТР – матеріально-технічні ресурси
НДДКР – науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
НДІ – науково-дослідний інститут
ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку
ООН – Організація Об'єднаних Націй
п.п – процентні пункти
ПДВ – податок на додану вартість
ПКУ – податковий кодекс України
ССЕ – соціальна та солідарна економіка
ССП – спільна сільськогосподарська політика
Т.п.р. – третя промислова революція
ТБ – товарна біржа
УКТ ЗЕД – Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
Ч.п.р. – четверта промислова революція
ЮНІДО (UNIDO) – Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин обумовлює необхідність формування і постійної підтримки ефективних зв'язків суб'єктів господарювання з поставачальниками, торговельними представниками, клієнтами з метою підвищення рівня конкурентоспроможності компаній як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Особливо актуальними є ці питання для бізнес-структур у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, тобто тих видів економічної діяльності, які сьогодні активно розвиваються в Україні. Процеси розбудови підприємницьких мереж, розширення торгівлі та біржової діяльності наразі стикаються з важливими проблемами, зокрема, негативним впливом високих рівнів податкового навантаження на суб'єктів малого та середнього бізнесу, втратою ринків збуту, зниженням привабливості товарних ринків, відсутності електронних бірж в країні, зменшенням інвестиційної привабливості підприємницької сфери тощо. У зв'язку з цим, виникає нагальна необхідність підготовки фахівців у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, які б змогли своєчасно й ефективно відповідати на виклики сучасності.

Вирішення цього завдання потребує підвищення кваліфікації самих підприємців, а також зростання знань, навичок і вмінь персоналу компаній, які здійснюють підприємницьку діяльність. Формування таких знань і вмінь повинно відбуватися з урахуванням останніх тенденцій розвитку підприємництва, закордонного досвіду та вітчизняних реалій ведення бізнесу, інноваційних напрямів розвитку підприємств, перспектив розширення ринків їх збуту за рахунок реалізації саме інноваційної продукції, інноваційно орієнтованих технологій та нових знань.

Необхідно наголосити, що передові технології у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності повинні бути адаптовані під особливості національної економіки, чинну нормативно-правову базу, традиції підприємництва в країні. Як свідчить практика, механічне перенесення на вітчизняний ґрунт ринкових інструментів регулювання й управління бізнесом, які добре зарекомендували себе за кордоном, не завжди є виправданим та успішним. У зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку в Україні актуальності набувають комплексні управлінські рішення, які базуються на кращих світових практиках і, водночас, адаптовані до реалій внутрішнього ринку.

Даний підручник дає змогу сформувати у студентів базові знання та навички щодо прийняття таких комплексних рішень з метою ефективного управління підприємницькими структурами, торговельними організаціями та біржами. Проте метою книги не є детальне висвітлення усієї

різноманітності взаємовідносин у зазначених сферах діяльності і надання вичерпної інформації з усіх питань провадження бізнесу в Україні. Безумовно, це надзвичайно складно зробити в межах одного видання. Крім того, у реальній дійсності застосування універсальних рецептів вирішення проблем часто є недоцільним, а іноді навіть шкідливим. Тому, на наш погляд, набагато важливішим є формування у теперішніх і майбутніх підприємців системи базових знань та практичних навичок щодо управління бізнесом, які б створювали передумови для розвитку нетрадиційного мислення, швидкої адаптації до нестандартних ринкових ситуацій, перетворення потенційних і реальних загроз діяльності фірм на відносні і безумовні переваги. Саме цей підхід покладений в основу формування структури даної книги.

Підручник містить матеріали, до яких увійшла інформація з дисциплін, що забезпечують формування основних фахових компетентностей бакалаврів і магістрів за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Крім того, у книзі подані теми, які розширюють знання у здійсненні інноваційної підприємницької і торговельної діяльності з урахуванням провідного світового та європейського досвіду. Зокрема, до таких тем належать: «Напрямки розвитку бізнесу в ході Третьої і Четвертої промислових революцій», «Європейська торговельна політика», «Управління змінами в підприємстві», «Моделювання бізнес-процесів в підприємницькій діяльності», «Соціальна та солідарна економіка» тощо.

Структура підручника відповідає принципу системного викладення матеріалу, тому окремі розділи об'єднують зміст декількох навчальних дисциплін: наприклад, розділ «Бізнес-комунікації в підприємстві» доповнений питаннями маркетингу персоналу; розділ «Економічний аналіз у підприємстві» містить окремі питання дослідження потенціалу і розвитку підприємства; розділ «Моделювання бізнес-процесів в підприємницькій діяльності» охоплює також теми, що висвітлюють економічні ризики у підприємстві. Об'єднання в межах однієї книги матеріалів кількох дисциплін дозволило уникнути дублювання, узгодити їх зміст, форму та послідовність викладення.

У підручнику висвітлено теоретичні положення підприємництва, питання організаційного забезпечення, антикризового механізму управління та трансформацій, напрями розвитку підприємництва, викладені основні засади Європейської торгової політики та солідарної економіки. Значна увага присвячена методичному інструментарію управління підприємською, торговельною та біржовою сферами, а саме економічному аналізу підприємницької діяльності, економіці соціально-трудових відносин, інвестиційному аналізу, управлінню витратами, ціноутворенню в під-

приємництві, торгівлі і біржовій діяльності, маркетингу торговельно-посередницької діяльності, стратегії та бізнес-плануванню в підприємстві, управлінню змінами та моделюванню бізнес-процесів, питанням логістичного управління. Крім основних теоретичних та методичних аспектів, книга охоплює питання корпоративної соціальної відповідальності, а також організаційної культури й етики в підприємстві.

Розділи підручника містять як теоретичні та методичні, так і практичні аспекти тем, що розглядаються. Глибину й сутність досліджуваних процесів розкривають подані у кожному розділі приклади, коментарі, примітки та графічні ілюстрації. Для полегшення контролю і самоконтролю засвоєних знань у кожному розділі наведений список контрольних питань. Перелік літературних джерел, розміщений у кінці книги, дає можливість студентам самостійно і більш глибоко опрацювати навчальний матеріал.

Основними джерелами під час укладання підручника стали праці провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців з питань підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, інноваційного менеджменту, маркетингу, економіки фірми, стратегічного планування, нормативно-законодавча база, а також матеріали власних досліджень авторів.

Авторський внесок: д.е.н., проф. І. М. Сотник (співредактор) – вступ, розділ 8; д.е.н., проф. Л. М. Таранюк (співредактор) – вступ, підрозділи 18.1–18.3, висновки; м.н.с. Т. В. Бабій – підрозділ 12.4; к.е.н., доц. О. А. Біловодська – розділ 14; д.е.н., проф. В. Г. Боронос – підрозділи 4.1, 4.3–4.4; Dr., проф. Е. Бун (Бельгія) – підрозділ 6.4; к.е.н., доц. І. Б. Бурлакова – розділ 21; д.е.н., доц. Н. В. Валінкевич – підрозділ 11.2; к.т.н., доц. В. Б. Васюта – підрозділ 13.4; к.е.н., доц. Д. О. Власенко – підрозділ 15.5; к.е.н. О. М. Волк – підрозділ 8.5; Dr., проф. Л. Генс (Бельгія) – підрозділ 6.3; к.е.н. Д. В. Горобченко – підрозділ 15.5; м.н.с. Т. В. Горобченко – підрозділ 12.3; д.е.н., доц. Л. А. Горошкова – підрозділ 19.4; к.е.н., доц. О. В. Григор'єва – підрозділ 20.4; к.е.н. П. В. Гриценко – підрозділ 15.2; к.е.н., доц. І. Б. Дегтярьова – підрозділ 15.3; к.е.н., доц. Ю. М. Дерев'янка – підрозділи 1.1–1.3; д.е.н., доц. О. М. Дериколенко – підрозділ 12.2; д.е.н., проф. О. В. Димченко – підрозділ 16.4; д.е.н., проф. І. А. Дмитрієв – підрозділ 1.4; Dr., проф. Ю. Євдокімов (Канада) – підрозділ 11.1; к.е.н., доц. С. О. Єрмак – розділ 5; м.н.с. Ю. М. Завдов'єва – підрозділ 12.2; асп. К. Ю. Завражний – підрозділ 18.4; к.е.н., доц. Т. О. Ілляшенко – підрозділ 9.6; к.е.н., доц. О. І. Карінцева – розділ 12, підрозділ 11.4; к.е.н., проф. О. І. Карпіщенко – підрозділи 9.1–9.4, 15.1; асист. Є. В. Коваленко – підрозділи 20.1–20.3, 20.5–20.6; к.е.н., доц. Б. Л. Ковальов – підрозділи 2.1, 3.8; Dr., проф. Н. І. Коновалова (Латвія) – підрозділ 3.8; к.е.н., с.н.с. Т. В. Косарева – підрозділ 18.4; к.е.н., доц.

О. Вас. Кубатко – підрозділ 7.1, 7.4; к.е.н. О. Вік. Кубатко – підрозділ 7.2, 7.4; к.е.н. С. Ю. Кулакова – підрозділ 17.5; д.е.н., проф. Т. І. Лепейко – підрозділ 12.1; к.е.н., доц. О. А. Лукаш – підрозділи 1.1–1.3; к.е.н., доц. О. В. Люльов – підрозділи 13.1–13.3; к.е.н., доц. Ю. О. Мазін – підрозділ 18.4; д.е.н., проф. О. І. Маслак – підрозділ 12.1; к.е.н., доц. О. М. Маценко – підрозділ 6.4; Dr., ас.-проф. В. Л. Мельник (Іспанія) – підрозділ 11.5; д.е.н., проф. Л. Г. Мельник – розділ 6; ст. викладач І. В. Міняйленко – підрозділи 3.3, 10.4, 15.4; к.е.н. Г. А. Мішеніна – підрозділ 3.1; к.е.н., доц. Н. В. Мішеніна – підрозділи 3.2, 3.5, 10.1, 10.3; д.е.н., проф. Г. В. Назарова – підрозділ 12.5; к.б.н., проф. Р. О. Новіцький – підрозділ 12.4; к.е.н. Т. В. Пимоненко – підрозділ 7.3–7.4; к.е.н., доц. І. Й. Плікус – підрозділи 4.1, 4.3–4.4; д.е.н., проф. О. М. Полінкевич – підрозділи 3.7, 9.5, 10.5; к.е.н. О. О. Рудаченко – підрозділ 16.4; Dr., проф. С. О. Самаль (Білорусь) – підрозділ 12.5; к.е.н. Л. О. Сигида – розділ 14; к.е.н. А. С. Скрильник – підрозділи 2.2–2.4, 11.5, 17.5; к.е.н. Л. Ф. Соколенко – підрозділ 4.2; к.е.н., доц. Л. В. Старченко – розділ 11; д.е.н., проф. І. О. Стеблянко – підрозділ 11.3; Dr., проф. Т. Тамбовцева (Латвія) – підрозділ 12.1; к.е.н. К. В. Таранюк – підрозділи 18.1–18.3; д.е.н., проф. Л. В. Фролова – розділ 5, підрозділи 17.1–17.4; к.е.н., доц. М. О. Харченко – розділ 12, підрозділ 11.4; д.е.н., доц. О. В. Харчишина – розділ 21; м.н.с. О. О. Часник – підрозділ 11.1; к.е.н., проф. В. Я. Чевганова – підрозділи 3.3, 3.6; к.е.н., доц. Ю. В. Чорток – підрозділ 11.5, розділ 19; Dr., проф. П. Шауер (Чехія) – підрозділ 11.2; к.е.н., доц. І. Ю. Шевченко – підрозділ 1.5; м.н.с. І. С. Шкарупа – підрозділи 16.1–16.3; к.е.н., доц. О. В. Шкарупа – підрозділи 16.1–16.3; к.е.н., доц. І. Є. Ярова – підрозділи 3.4, 10.1–10.2.

Підручник призначений для підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», а також може бути корисним для студентів інших економічних спеціальностей, викладачів, аспірантів, фахівців з питань підприємництва, торгівлі і біржової діяльності, керівників підприємств.

Слова подяки. Автори виражають вдячність рецензентам за цінні поради та зауваження, дякують колегам за сприяння у виданні книги.

Висновки

За ринкових відносин важливою передумовою здійснення ефективної господарської діяльності є формування та застосування системних знань всіма учасниками бізнес-процесів. Для підприємницької, торговельної та біржової сфер оволодіння системними знаннями є ключем до успішного ведення бізнесу.

У рамках спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» метою навчання є підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють методологією й інструментальним апаратом в управлінській, науково-дослідній, навчальній, експертно-консалтинговій сферах підприємницької діяльності.

З урахуванням визначеної мети фахівець з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності повинен мати такі компетентності: здатність до генерації нових ідей у бізнес-середовищі; здатність професійно комунікувати з учасниками зовнішнього середовища (клієнтами, замовниками, фінансовими компаніями, державними органами влади та іншими учасниками бізнесу); вміння ідентифікувати проблеми та приймати обґрунтовані господарські рішення з їх вирішення; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність до ефективної внутрішньої комунікації; вміння розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та біржових структур; здатність до проведення досліджень та оцінювання товарів і послуг з використанням наукових досягнень у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; здатність ефективно управляти діяльністю суб'єктів господарювання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; здатність до вирішення проблемних питань і дії у нестандартних професійних ситуаціях за умов невизначеності та ризиків; вміння ініціювати й реалізовувати інноваційні проекти в бізнесі та ін.

Ключовим моментом у формуванні високої кваліфікації фахівця у сфері підприємництва є його спроможність комплексно вирішувати поставлені завдання, використовуючи теоретичну базу (принципи, теорії розвитку економічних систем та менеджменту, класифікаційні ознаки предметів та явищ), методичний інструментарій (комплекс методів та способів здійснення підприємницької діяльності, підходи до оцінки економічних явищ в підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності, систему індикативних показників результативності ведення бізнесу), а також набутий практичний досвід у здійсненні підприємницької діяльності.

В умовах невизначеності особлива увага має бути приділена підготовці спеціалістів з антикризового управління та здійснення трансформаційних змін. Ці знання є необхідними для прискорення адаптації суб'єктів

господарювання до мінливих ринкових умов та успішного ведення ними підприємницької діяльності.

Перетворення інновацій у рушійну силу розвитку сучасної економіки обумовлює потребу підприємців у знаннях основ поведінки учасників ринку щодо виготовлення і продажу інноваційних товарів. Актуальними у цьому контексті є також знання щодо напрямів розвитку бізнесу в ході Третьої та Четвертої промислових революцій, які можуть бути використані для набуття конкурентних переваг на ринку.

При проведенні експортно-орієнтованої діяльності фахівцю з підприємництва потрібно знати основні засади Європейської торговельної політики, враховуючи тенденції, пов'язані із стандартизацією товарів та послуг відповідно до вимог країн-покупців.

Важливу роль у забезпеченні ефективної підприємницької, торговельної та біржової діяльності відіграють знання з економічної діагностики бізнес-процесів, аналізу трудових відносин у колективі, здійснення інвестиційного аналізу, бізнес-планування, моніторингу логістичних бізнес-процесів, управління витратами в бізнесі, процесів ціноутворення на продукції та послуги. Зазначений методичний інструментарій допомагає вирішувати оперативні завдання в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Сталий розвиток суб'єктів підприємництва значною мірою досягається за рахунок формування дієвого фінансового забезпечення. На перше місце тут виходять грамотна побудова фінансового плану будь-яких комерційних заходів у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності, а також моніторинг і жорсткий контроль за його виконанням. Тому майбутнім фахівцям з підприємництва потрібно мати знання з фінансового планування та бізнес-моделювання з метою побудови прогнозів підприємницької діяльності.

Підприємницька компанія, яка здійснює виробничу, торговельну, біржову діяльність, є відкритою стаціонарною системою, залежною від впливу зовнішнього бізнес-середовища. Тому підприємці повинні володіти знаннями щодо маркетингу торговельно-посередницької діяльності з метою ефективного управління багатоканальною торговельною мережею, мати навички розв'язання практичних маркетингових завдань, побудови та успішної реалізації маркетингових планів своєї роботи, формування ефективної реклами товарів і послуг.

Однією з головних рис фахівця з підприємництва є здатність до процесноорієнтованої діяльності із залученням саме горизонтальних зв'язків. Оволодіння основними засадами бізнес-моделювання допомагає формувати достовірні прогнози підприємницької діяльності, враховуючи економічні ризики комерційних заходів, та здійснювати ефективне управління

даними ризиками. Важливу роль тут відіграють знання стосовно реалізації трансформаційних процесів у діяльності компаній, орієнтованих на суттєве підвищення економічної ефективності господарської діяльності.

Цінною якістю для спеціалістів з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності є наявність стратегічного мислення на середньострокову та довгострокову перспективу, що забезпечує розроблення ефективних стратегічних планів розвитку фірм, які орієнтовані на реальну економічну обстановку в країні.

Слід відзначити і важливість навичок високого рівня комунікації підприємця, які допомагають створити ефективні зв'язки як із внутрішнім (працівниками, торговельними представниками), так із зовнішнім середовищем компанії (клієнтами, замовниками, постачальниками).

У межах підприємницьких комунікацій провідну роль відіграє формування власної корпоративної бізнес-культури та етики поведінки. Ці аспекти є вкрай важливими при створенні успішних вертикальних та горизонтальних зв'язків як усередині підприємства, так і за його межами.

Таким чином, оволодіння основами підприємництва, торгівлі та біржової діяльності передбачає вивчення широкого кола дисциплін і тем, які забезпечують формування певних знань як теоретичного, методичного, так і практичного характеру щодо особливостей функціонування компаній підприємницької сфери.

Водночас сучасні знання з підприємництва не можуть обмежуватися лише наведеними у підручнику темами. Майбутнім фахівцям потрібно розвивати здатність до нестандартного мислення в умовах мінливого конкурентного середовища з метою успішної адаптації до нього та отримання високих економічних результатів від здійснення підприємницької, торговельної та біржової діяльності в сучасних ринкових умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдикеев Н. М., Кисилев А. Д. Управление знаниями корпорации и реинжиниринг бизнеса / под. научн. ред. д.т.н., проф. А. Д. Кисилева. М. : ИНФА-М, 2010. 382 с.
2. Агамирзян И. Третья промышленная революция : начало. 2015. URL : <http://slon.ru/biz/1009644/> (дата обращения: 01.11.2015).
3. Андерсен Б. Бизнес-процессы. Инструменты совершенствования / пер. с англ. С. В. Ариничева. М. : Стандарты и качество, 2003. 272 с.
4. Аникин Б. А., Рудая И. Л. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : учеб. пособ. М. : ИНФРА-М, 2006. 288 с.
5. Ансофф И. Стратегическое управление / под ред. Л. И. Евенко / пер. с англ. М. : Экономика, 1989. 520 с.
6. Антикризисный менеджмент / А. Г. Грязнова, М. А. Федотова, А. Н. Маринюк [и др.]. М. : ЭКМОС, 1999. 368 с.
7. Артюхова Д. І. Можливості і умови застосування ситуаційного підходу до управління // Тиждень науки СІБПУ : матеріали наук. конференції з міжнар. участю. 2016. С. 298–300.
8. Аткинсон Э. А. Управленческий учёт : учебник. 3-е издание. / пер. с англ. / Э. А. Аткинсон, Р. Д. Банкер, С. Р. Каплан, С. М. Янг. М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. 874 с.
9. Бауэрсокс Д. Дж., Клосс Д. Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок. 2-е изд. / пер. с англ. М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. 640 с.
10. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / пер. с англ. М. : Academia, 1999. 956 с.
11. Березянюк Т. В. Проблеми корпоративного менеджменту національної трансформаційної економіки // Вісник Хмельницького національного університету. 2010. Т. 2. № 2. С. 161–164.
12. Беспалько В. Скасування державного регулювання цін: як підтримати бізнес і не зашкодити споживачам України. 2016. URL : <http://forbes.net.ua> (дата звернення: 01.11.2016).
13. Белявцев М. І., Шестопалова Л. В. Інфраструктура товарного ринку. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 416 с.
14. Бизнес-процессы: регламентация и управление : учеб. пособие / Институт экономики и финансов «Синергия». М. : Инфра-М, 2006. 318 с.
15. Биржевое дело : учебник / под ред. В. А. Галанова, А. И. Басова. М. : Финансы и статистика, 2000. 304 с.
16. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. посібник. вид. 2-ге, доп. / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболь, Г. О. Швиданенко, О. Г. Дерев'янюк. К. : КНЕУ, 2002. 379 с.

17. Біловодська О. А. Маркетингова політика розподілу : навч. посібник. К. : Знання, 2011. 495 с.
18. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента. К. : Эльга-Н, Ника-Центр. Т.1. 2001. 536 с.
19. Бланк И. А. Управление прибылью. К. : «Нико-центр», 1998. 253 с.
20. Богатин Ю. Л. Экономическое управление бизнесом : учеб. пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. 284 с.
21. Бондар Н. М. Поняття та види реорганізації підприємств. 2012. URL : <http://www.trn.ua/articles/2771> (дата звернення: 01.03.2016).
22. Боронос В. Г., Плікус І. Й. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник. Суми : СумДУ, 2014. 457 с.
23. Боронос В. Г., Плікус І. Й., Кобушко І. М. Управління фінансовою санацією підприємств : навч. посібник. Суми : СумДУ, 2010. 437 с.
24. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 400 с.
25. Браим И. Этика делового общения. Минск : НКФ «Экоперспектива», 1996. 208 с.
26. Брезицька К. Ф. Аналіз сучасних систем оплати праці в зарубіжних країнах // Управління розвитком. 2011. № 8 (105). С. 30–31.
27. Бренд-менеджмент: теорія і практика : навч. посібник / укл.: І. В. Струтинська. Тернопіль : Прінт-офіс, 2015. 204 с.
28. Бугуцький О. А. Фактори розвитку мотивації праці // Економіка АПК. № 7. 1997. С. 79–82.
29. Бугуцький О. А., Кучерук І. П. Чинники мотивації // Україна:аспекти праці. 1995. № 6. С. 3–7.
30. Бусыгин А. В. Предпринимательство. М. : Дело, 2001. 640 с.
31. Бюджетний кодекс України. «Законодавство України». 2010. № 50–51. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата обращения: 01.02.2017).
32. В Стэнфорде создали аккумулятор для гаджетов и электромобилей, заряжающийся за минуту. 2016. URL : <http://idtech.biz/news/item.php?131584&view=full> (дата обращения: 01.02.2016).
33. В США разработали инновационную электростанцию, работающую от ветра. 2016. URL : <http://zeleneet.com/amerikancy-razrabotali-innovacionnuyu-energogeneriruyushhuyu-stanciuyu-rabotayushhuyu-ot-vestra/13043/> (дата обращения: 01.03.2016).
34. Вайсер Ш. «Возможно, бизнес Gett ждет история Amazon». 2016. URL : <http://www.forbes.ru/tekhnologii/internet-i-svyaz/287347-shakhar-vaizer-vozmozhno-biznes-gett-zhdet-istoriya-amazon> (дата обращения: 01.03.2016).

35. Вайцзеккер Э., Ловинс Э., Ловинс Л. Фактор четыре. Затрат – половина, отдача двойная. Новый доклад Римского клуба / пер. с англ. М. : Academia, 2000. 400 с.
36. Вайцзеккер Э., Харгроуз К., Смит М. Фактор пять. Формула устойчивого развития. Доклад Римского клуба / пер. с англ. М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2013. 368 с.
37. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством. К., 2003. 504 с.
38. Веснин В. Р. Менеджмент : учебник. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 504 с.
39. Виноградова О. В. Вплив структури організації на особливості сценарію реінжинірингу бізнес-процесів підприємств торгівлі // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. Вип. 20. Т.1. С. 187–193.
40. Виноградська А. М. Технологія комерційного підприємництва : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 780 с.
41. Вишневецька О. М., Куліш Г. С. Етика ведення бізнесу в умовах міжнародного співробітництва // Економічний простір. 2010. № 36. С. 175–182.
42. Водницька Н. В. Управління трудовою сферою промислового підприємства з урахуванням соціальної відповідальності бізнесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : [спец.] 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Харк. нац. екон. ун-т. Х., 2008. 20 с.
43. Возможна ли новая научно-техническая революция? 2015. URL : <https://polymus.ru/ru/pop-science/video/vozmozhna-li-novaya-nauchno-tehnicheskaya-revoljutsiya/> (дата обращения: 20.12.2015).
44. Волгин Н. А. Современные модели оплаты труда: методика и рекомендации по внедрению : учебник. М. : КНОРУС, 2002. 560 с.
45. Волоконно-оптические световоды и датчики предупредят технические катастрофы. Телеком, 10.01.2003. URL : http://www.cnews.ru/articles/volokonnoopticheskie_svetovody_i_datchiki (дата обращения: 10.10.2015).
46. Волощук Л. О. Інфраструктура товарного ринку : конспект лекцій. Одеса : ОНПУ, 2004. 38 с.
47. Герчикова И. Н. Деловая этика и регулирование международной коммерческой практики : учеб. пособие. М. : Консалтбанкир, 2002. 574 с.
48. Гетало В. П., Гончаров Г. О., Колісник А. В. Бізнес-планування : навч. посібник. К. : «Видавничий дім Професіонал», 2008. 240 с.

49. Глобальний договір ООН (UN Global compact, 2000). 2000. URL : www.globalcompact.org.ua (дата звернення: 20.12.2016).
50. Голенко О. Акцизний податок: що новенького? // Податки та бухгалтерський облік. 2016. № 18. URL : <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/march/issue-18/article-16013.html> (дата звернення: 20.12.2016).
51. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. К. : Лібра, 2003. 704 с.
52. Гончаренко Л. П. Инвестиционный менеджмент: учеб. пособие. М. : КноРус, 2005. 296 с.
53. Горбашко Е. А. Управление конкурентоспособностью: теория и практика. М. : Издательство Юрайт, 2015. 447 с.
54. Горина А. Новый 3D-принтер работает с рекордным количеством материалов. Вести. ru. 25 августа 2015. URL : <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2656537> (дата обращения: 01.11.2015).
55. Горлачук В. В., Яненко І. Г. Економіка підприємства : навч. посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 344 с.
56. Городничев А. Ю. Сравнительный анализ современных моделей анализа и оценки результатов деятельности предприятий, основанный на КПД // Аудит и финансовый анализ. – 2006. – № 4. – С. 72–79.
57. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Чинний з 01.01.2004 (станом на 01.01.2017 р.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, № 19-20, 21-22. 144 с.
58. Грандиозный план строительства гидроэлектростанции в пустыне Южной Америки. 2016. URL : <http://facepla.net/the-news/energy-news-mnu/5359-гидроэлектростанции-в-пустыне.html> (дата обращения: 01.03.2016).
59. Григор'єва О. В., Шуткіна І. С. Застосування сучасних систем оплати праці на підприємствах України // Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 5. С. 764–767.
60. Грицина Л. А. Механізм формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : [спец.] 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами».: Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький, 2009. 20 с.
61. Груман Г. Многоликий Интернет вещей. 2016. URL : <http://www.osp.ru/cio/2014/09/13042516/> (дата обращения: 01.03.2016).
62. Гурова И. П. Этика международных экономических отношений : учебн. пособие. М. : Дело, 2004. 408 с.
63. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посібник. К. : Знання, 2005. 655 с.

64. Гуткевич С. О. Інвестування: теорія і практика : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К. : Видавництво Європейського університету. 2006. 234 с.
65. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
66. Данюк В. М., Чернушкіна О. О. Грейдинг у системі управління персоналом // Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 4. С. 70–73.
67. Дворецька Г. Соціологія праці : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2001. 242 с.
68. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2016).
69. Дерюгина Е. Ю. Развитие моделей методов управления материальными потоками логистической системы с учетом их взаимосвязи и взаимодействия: дис. на соискание учен. степени канд. эконом. наук. / ГОУ ВПО Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет. Санкт-Петербург, 2005. 142 с.
70. Джонс Д. Д., Уест Т. Л. Пособие по оценке бизнеса. М. : Квинто-консалтинг, 2003. 764 с.
71. Для 139 країн світу. 2015. URL : <http://ecotown.com.ua/news/Dlya-139-krayin-svitu-v-tomu-chysli-dlya-Ukrayiny-stvoreno-plan-vidmovy-vid-vukorpo-ho-palyva-do-2050/> (дата звернення: 20.12.2015).
72. Дмитрієв І. А. Соціально-економічні аспекти підприємницької діяльності. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. 200 с.
73. Доронин Ф. А. Разработаны чернила для 3D-биопринтера на основе наноцеллюлозы. Нанометр. Нанотехнологическое сообщество. 2015. URL : http://www.nanometer.ru/2015/07/05/drevesnaa_celluloza_464765.html (дата обращения: 01.11.2015).
74. Дробязко С. І. Основні характерні риси сучасних методів управління витратами // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2012. № 1 (5). Том 2. С. 107–114.
75. ДСТУ Б Д.1.1–2013. Правила визначення вартості будівництва // Цінотворення у будівництві. 2013. 88 с.
76. Дудар Т. Г., Волошин Р. В. Основи логістики : навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2012. 176 с.
77. Дудяк Р. П., Бугіль С. Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум : навч. посібник. 2-ге вид., доп. Львів : Магнолія 2006, 2007. 360 с.
78. Економіка і планування бізнесу / за ред. В. Р. Кучеренко, А. І. Бутенко. Одеса : Інститут проблем економіко-екологічних досліджень НАН України, 2004. 458 с.

79. Економіка підприємства : навч. посібник / Є. В. Мішенін, Є. О. Балацький, О. М. Дутченко [та ін.] / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Є. В. Мішеніна. Суми : «Диса плюс», 2015. 336 с.
80. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. Суми : ВТД «Університетська книга», 2012. 864 с.
81. Економіка підприємства: магістерський курс : підручник / М. В. Загірняк [та ін.] / ред. М. В. Загірняк, П. Г. Перерва, О. І. Маслак. Кременчук : ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2015а. Ч. 1. 736 с.
82. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т.1 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Видавничий центр «Академія», 2000. 487 с.
83. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т.2 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Видавничий центр «Академія», 2001. 848 с.
84. Економічний аналіз : навч. посібник / М. Г. Чумаченко, М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток / за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. К. : КНЕУ, 2001. 540 с.
85. Економічний аналіз : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
86. Елиферов В. Г., Репин В. В. Бизнес-процессы: регламентация и управление. М. : Инфа-М, 2005. 319 с.
87. Ерємина Н. Третья промышленная революция. Экономика роста. 2015. URL : http://www.gazeta.ru/growth/2015/05/12_a_6683125.shtml (дата обращения: 01.10.2015).
88. ЕСУ – Енциклопедія сучасної України. Біржа. 2016. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=35368 (дата звернення: 01.10.2016).
89. Європейський Центр Розвитку наукових досліджень в економіці і статистиці. URL : <http://ecares.ulb.ac.be/> (дата звернення: 01.10.2016).
90. Єрмакова Є. М., Агафонова М. С. Застосування системного і ситуаційного підходів у реформуванні організаційної структури управління // Науковий огляд. Економічні науки. 2016. № 2. С. 68–73.
91. Жизнь с водорослями. Зелёный город. Альтернативная энергетика. 14.07.2015. URL : <http://speedsurfing1.appspot.com/green-city.su/zhizn-s-vodoroslyami/> (дата обращения: 01.10.2015).
92. Жуков Е. Ф., Соколова Ю. А. Банковское дело. М. : Юрайт, 2012. 312 с.

Література

93. Загальні вимоги ЄС до імпортованих товарів від 09.07.2008 р. № 765/2008 URL : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2016).
94. Загорская Д. Осы вдохновили инженеров на 3D-печать домов из грязи и глины. Вести.ru. 24.09.2015 URL : <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2667910> (дата обращения: 01.11.2015).
95. Загорская Д. Цельный 3D-принтер обещает стоить не больше холодильника. Вести.ru. 2015а. URL : <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2485308> (дата обращения: 01.11.2015).
96. Загорский И. На смену трехмерной печати приходит четырехмерная. Вести.ru. 2014. URL : <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2220106&tid=108002> (дата обращения: 01.12.2015).
97. Зайцев Л. Г., Соколова М. И. Стратегический менеджмент : учебник. М. : Экономист, 2002. 416 с.
98. Закон України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 № 1956-XII (редакція від 06.11.2014). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1956-12> (дата звернення: 01.10.2016).
99. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV (редакція від 01.05.2016). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 01.10.2016).
100. Занковский А. Н. Организационная психология : учеб. пособие. М. : Флинта: МПСИ, 2004. 648 с.
101. Захарчин Г. М. Основи підприємництва : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доповн. К. : Знання, 2013. 407 с.
102. Захарчин Г. М., Юринець О. В. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність : навч. посібник. К. : Знання, 2011. 254 с.
103. Зеленко О. О. Засади формування концепції соціальної відповідальності українських підприємств. 2009. URL : <http://confcontact.com/2009ip/zelenko.php/> (дата звернення: 01.10.2016).
104. Игнатишин Ю. В. Слияния и поглощения: стратегия, тактика, финансы. СПб. : Питер, 2005. 270 с.
105. Ильченко Л. Во Франции установили дерево, которое вырабатывает электроэнергию URL : <http://creativpodiya.com/posts/46286> (дата обращения: 01.10.2015).
106. Интернет вещей. Википедия. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет_вещей (дата обращения: 01.03.2016).
107. Интернет. Википедия URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет> (дата звернення: 01.11.2015).

108. Искусственная нейронная сеть. 2016. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Искусственная_нейронная_сеть (дата звернення: 01.10.2016).
109. Ібрагімхалілова Т. В. Потенціал розвитку ринку транспортно-логістичних послуг в Україні // Ефективна економіка. 2011. № 5.
110. Іванченкова Л. В. Організаційно-економічне забезпечення реалізації природозберігаючої функції підприємництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : [спец.] 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. Одеса, 2011. 20 с.
111. Івахненко С. В., Меміх О. В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології. К. : Знання, 2009. 319 с.
112. Ільчук М. М., Коновал І. А. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК : навч. посібник. К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2013. 275 с.
113. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід : монографія / М. П. Денисенко, Л. І. Михайлова, І. М. Грищенко, Л. П. Гречан [та ін.] / за заг. ред. д.е.н., проф., акад. М. П. Денисенка, д.е.н. проф. Л. І. Михайлової. Суми : ВТД «Університетська книга», 2012. 1050 с.
114. Інфраструктура товарного ринку : навч. посібник / О. В. Прокопенко, В. Ю. Школа, О. О. Дегтяренко, С. М. Махнуша. К. : Центр учбової літератури, 2007. 296 с.
115. Казарян Г. Г. Оцінка ефективності посередницьких операцій (агентських відносин) // Вісник ЖДТУ. 2012. № 2 (60). С. 40–42.
116. Калініченко О. В., Плотник О. Д. Економіка підприємства. Практикум : навч. посібник. К. : Кондор, 2012. 600 с.
117. Кальченко А. Г. Логістика : підручник. К. : КНЕУ, 2003. 284 с.
118. Карпіщенко О. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібник. Суми : Сумський державний університет, 2015. 390 с.
119. Карпіщенко О. І., Ілляшенко К. В., Карпіщенко О. О. Стратегічне планування : навч. посібник. Суми : СумДУ, 2013. 46 с.
120. Карпова В. Формування собівартості: основи калькулювання // Бухгалтер та Закон. 2016. № 30. URL : <https://bz.ligazakon.net/#/articles/BZ009198> (дата обращения: 01.10.2016).
121. Карпюк О. А. Методичні рекомендації з курсу «Управління змінами». Галузь знань: 0306 Менеджмент і адміністрування, напрям підготовки: 8.03060101 Менеджмент організацій та адміністрування (за видами економічної діяльності), ОКР «Магістр». Житомир, 2014. 58 с.
122. Ковалев В. В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью. М. : ТК Велби, Изд-во «Проспект», 2007. 336 с.

123. Ковалёв К. Ю., Уваров С. А., Щеглов П. Е. Логистика в розничной торговле: как построить эффективную сеть. СПб. : Питер, 2007. 272 с.
124. Кодекс законів про працю України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 берез. 2017 р. К. : Паливода А. В., 2017. 120 с.
125. Комиссаров А. Четвёртая промышленная революция URL : <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2015/10/14/612719-promishlennaya-revoljutsiya> (дата обращения: 01.03.2016).
126. Коноваленко А. С. Оцінка рівня соціальної відповідальності малого і середнього підприємництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : [спец.] 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Ін-т економіки пром-сті НАН України. Донецьк, 2010. 20 с.
127. Консалтингова компанія. 2016. URL : <http://alpina.kiev.ua/vydy-business-planiv/> (дата звернення: 01.03.2016).
128. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР із змінами (ред. від 30.09.2016 р.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.12.2016).
129. Конфліктологія : навч. посібник. / Л. М. Ємельяненко, В. М. Гриненко, Л. В. Петюх, А. М. Торгова. К. : КНЕУ, 2003. 315 с.
130. Концепція «маркетинг-мікс». 2016. URL : <http://powerbranding.ru/osnovy-marketinga/4p-5p-7p-model/> (дата звернення: 01.03.2016).
131. Корпоративна культура : навч. посібник / Г. М. Захарчин [та ін.] / ред. : Г. М. Захарчин. Львів : Новий світ-2000, 2011. 344 с.
132. Котлінська Ю. Г. Проблеми та перспективи становлення брендингу в Україні // Економіка. 2011. № 3. С.167–171.
133. Коучинг. 2016. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Коучинг> (дата обращения: 01.03.2016).
134. Краснянский М. Е. Третья промышленная революция. 2015. URL : <http://www.krasnyanskyu.com/home/tretya-promyshlennaya-revoljutsiya.html> (дата обращения: 01.11.2015).
135. Краудсорсинг. 2016. URL : ru.wikipedia.org. (дата обращения: 01.03.2016).
136. Кредісов В. А. Підприємництво – вирішальний фактор розвитку країн з перехідною економікою. К. : Знання України, 2003. 327 с.
137. Крикавський Є. В., Чухрай Н. І., Чернописька Н. В. Логістика: компендіум і практикум : навч. посібник. К. : Кондор, 2009. 340 с.
138. Круш П. В., Погребняк А. Ю. Умови та критерії застосування антикризової стратегії на промислових підприємствах // Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2012. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evkpi/2012/5EP/32.pdf (дата

- звернення: 01.03.2016).
139. Кузьменко О. В. Обґрунтування методичних підходів до оцінки ресурсного потенціалу підприємства // Економічний нобелівський вісник. 2014. № 1(7). С. 280–286.
  140. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Діагностика потенціалу підприємства // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 1. С. 155–166.
  141. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту : підручник. К. : «Академ-видав», 2003. 416 с.
  142. Купить електромобиль. 2015. URL : <http://ecoist.com.ua/electrotransport/electromobili.html> (дата обращения: 01.06.2015).
  143. Лаврушин О. И. Банковское дело. М. : Кнорус, 2016. 675 с.
  144. Лафта Дж. К. Менеджмент : учеб. пособие. М. : ТК Велби, 2004.
  145. Левковська Л. В. Формування корпоративного управління сталим регіональним розвитком України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : [спец.] 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / НАН України, ДУ «Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». К., 2011. 41 с.
  146. Лепьохіна О. В. Фінансова та економічна взаємозалежність потенціалу підприємства // Актуальні проблеми економіки. 2010. № 7 (109). С. 127–136.
  147. Литвинова А. Создано энергетическое «дерево» для подзарядки гаджетов. 2015. URL : <http://www.3dnews.ru/909826> (дата обращения: 10.10.2015).
  148. Лищук А. В. Нидерландах появилась первая в мире солнечная велодорожка. 2015. URL : http://ru.golos.ua/suspilstvo/14_10_31_v_niderlandah_poyavilas_pervaya_v_mire_solnechnaya_velo_dorozhka (дата обращения: 01.11.2015).
  149. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник. К. : КНТЕУ, 2005. 824 с.
  150. Логістика: теорія та практика : навч. посібник. / В. М. Кислий, О. А. Біловодська, О. М. Олефіренко, О. М. Соляник. К. : ЦУЛ, 2010. 360 с.
  151. Лукашевич М., Туленков М. Соціологія: базовий курс : навч. посібник. К. : Каравела, 2005. 310 с.
  152. Лукинский В. С. Модели и методы теории логистики : учеб. пособие. 2-е изд. СПб. : Питер, 2007. 448 с.
  153. Лучко М. Л. Этика бизнеса – фактор успеха. М. : Изд-во Эксмо, 2006. 320 с.

154. Мазур Н. О. Підвищення продуктивності праці робітників на основі диверсифікації систем заробітної плати // Інноваційна економіка. 2014. № 6. С. 193–198.
155. Мазур О. Е. Инновационное предпринимательство в структуре малого бизнеса в Украине // Экономика Украины. 2005. № 3. С. 36–41.
156. Мазур О. Є. Ринкове ціноутворення : навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2012. 480 с.
157. Макеева В. Г. Культура предпринимательства. М. : ИНФРА-М, 2002. 218 с.
158. Малинин Е. Д. Организационная культура и эффективность бизнеса. М. : Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2004. 368 с.
159. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2015. 320 с.
160. Марка Д. Методология структурного анализа и проектирования / пер. с англ. М. : Финансы и статистика, 2003. 240 с.
161. Маркетинг: бакалаврський курс : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. Суми : «Університетська книга», 2009. 1134 с.
162. Маркова В. Д., Кузнецова С. А. Стратегический менеджмент : курс лекций. М. : ИНФРА-М. Новосибирск : Сибирское соглашение, 2005. 288 с.
163. Мармоза А. Т. Практикум по математической статистике : учеб. пособие. К. : Выща шк. 1990. 191 с.
164. Матвійчук Л. О., Гоменюк І. В. Економічна сутність ПДВ та його роль у формуванні дохідної частини державного бюджету України // Глобальні та національні проблеми економіки : електрон. наук. вид. / Миколаїв. нац. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. Миколаїв, 2016. Вип. 11. С. 749–752. URL : <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/157.pdf> (дата звернення: 01.03.2016).
165. Матюх С. А. Західноєвропейський досвід організації оплати праці // Вісник Технологічного університету Поділля. 2003. Ч. 2. № 6. С. 155–160.
166. Мацибора В. І., Збарський В. К., Мацибора Т. В. Економіка підприємства : навч. посібник. К. : Каравела, 2008. 312 с.
167. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Старченко Л. В. Маркетингова цінова політика : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2007. 240 с.
168. Мельников К. О., Применко В. Г. Опорний конспект лекцій із дисципліни «Логістичні системи у ресторанному господарстві». 2013. URL : <http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/0c1e28ed5435821cbb86db0809d06bcdLogistichni-sistemi-u-restorannomu-gospodarstvi.pdf> (дата звернення: 01.03.2016).

169. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента / пер. с англ. М. : Издательство «Дело», 1997. 704 с.
170. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств (Наказ Мін. економіки України від 06.09.2006 № 290). С. 12–18. URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=7ebefbc1-f78e-4797-a4c2-282034cce923&title=MetodichniRekomendatsiiZRozroblenniaBiznes-planuPidpriemstv> (дата звернення: 01.03.2016).
171. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності заходів корпоративної соціальної відповідальності / Н. М. Ушакова, Н. А. Супрун, А. В. Данилюк / за заг. ред. Н. А. Супрун, Н. М. Ушакової. К., 2013. 22 с.
172. Механізм прийняття управлінських рішень на підприємстві: процесний підхід : В. С. Пономаренко [та ін.]. Х. : ХНЕУ, 2005. 240 с.
173. Микитенко В. В., Ігнатєва І. А. Діагностика стратегічного потенціалу підприємства // Вісник економічної науки України. 2005. № 2. С. 77–80.
174. Міжнародна торгівля товарами і послугами. 2015. URL : http://stud.com.ua/32343/ekonomika/mistse_yevropeyskogo_soyuzu_sistemi_mizhnarodnoi_torgivli (дата звернення: 01.03.2015).
175. Міжнародний стандарт ISO 26000 : 2010. Посібник (настанова) із соціальної відповідальності. 2010. URL : <https://lektsii.org/11-39797.html> (дата звернення: 01.03.2016).
176. Місце та роль товарних бірж як основних посередників у бізнесі. Суть брокерської діяльності на товарних біржах. 2016. URL : <http://agroua.net/economics/documents/category-143/doc-295/> (дата звернення: 01.03.2016).
177. Мішеніна Н. В., Мішеніна Г. А., Ярова І. Є. Економічний аналіз : навч. посібник. Суми : Сумський державний університет, 2014. 306 с.
178. Мойсеєнко І. П. Інвестування: навч. посібник. К. : Знання, 2006. 490 с.
179. Мохнатый небоскреб построят в Швеции. Шведская архитектурная студия Belatchew Arkitekter. 2015. URL : <http://realty.rbc.ru/articles/21/05/2013/562949987015846.shtml> (дата обращения: 01.10.2015).
180. Написати бізнес-план. 2017. URL : <http://www.accaglobal.com/gb/en/business-finance/business-plans/business-plan.html> (дата звернення: 01.03.2017).
181. Небава М. І., Адлер О. О., Лесько Й. О. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. Ч.1. Економіка підприємства : навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2011. 117 с.

182. Нестеренко Ю. Н. Малый инновационный бизнес: новые подходы к эффективности развития. М. : МПА-Пресс, 2006. 125 с.
183. Нічитайлова Н. С. Концепція Кайзер як маловитратний інструмент впровадження системи екологічного менеджменту // Механізм регулювання економіки. 2009. № 3(2). С. 157–161.
184. Новиков А. Практичне застосування біржових котирувань для цілей трансфертного ціноутворення. 2016. URL : <https://news.dtki.ua/taxation/profits-tax/41673> (дата звернення: 01.03.2016).
185. Новый аккумулятор будет стоить на 60% меньше, чем существующий стандарт. 2016. URL : <http://www.facepla.net/the-news/tech-news-mnu/5340-новый-аккумулятор.html> (дата обращения: 01.03.2016).
186. Области применения искусственных нейронных сетей. 2016. URL : <http://www.neuropro.ru/neu7.shtml> (дата обращения: 01.03.2016).
187. Облачные технологии для земных пользователей. 2016. URL : <http://www.tatcenter.ru/online/88/> (дата обращения: 01.03.2016).
188. Обувь собирает кинетическую энергию во время ходьбы. 2016. URL : <http://www.facepla.net/the-news/tech-news-mnu/5384-обувь-собирает-энергию.html> (дата обращения: 01.03.2016).
189. Огаренко В., Малахова Ж. Соціологія праці: навч. посібник. Гуманітарний університет «Запорізький інститут державного та муніципального управління». Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2001. 303 с.
190. Огляд програм автоматизації у роздрібній торгівлі. Райффайзен Банк Аваль. 2017. URL : https://msb.aval.ua/business_it/retail/ (дата звернення: 01.03.2017).
191. Окландер М. А. Логістика : піручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 346 с.
192. Омесь Ю. Третья промышленная революция и перспективы Украины (для «Хвилі»). 2015. URL : <http://hvylya.net/analytics/economics/tretya-promyishlennaya-revolyuetsiya-i-perspektivy-ukrainyi.html> (дата обращения: 01.10.2015).
193. ООН : число пользователей мобильной связью в мире к концу года превысит 7 миллиардов человек. 2016. URL : <http://www.unian.net/world/1128315-oon-chislo-polzovateley-mobilnoy-svyazyu-v-mire-k-kontsu-goda-prevyisit-7-milliardov-chelovek.html> (дата обращения: 01.03.2016).
194. Определение третьей промышленной революции. 2015. URL : <http://www.sandvik.coromant.com/ru-ru/services/manufacturing/stories/pages/additive-manufacturing-is-defininf-the-third-industrial-revolution.aspx> (дата обращения: 01.03.2016).

- 01.11.2015).
195. Оптическое волокно. 2015. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Оптическое_волокно (дата обращения: 10.10.2015).
196. Організація торгівлі : підручник / В. В. Апопій, І. П. Міщук, В. М. Ребицький [та ін.] / за ред. В. В. Апопія. 2-ге вид., перероб. та доп. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 616 с.
197. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР зі змінами та доповненнями (ред. від 01.01.2017 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.03.2017).
198. Основні пріоритети Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС. 2017. URL : <http://www.amdi.org.ua/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.html> (дата звернення: 01.03.2017).
199. Основы построения бизнес-моделей. Бизнес-модель и стратегия. 2016. URL : <http://iiba.ru/business-model-design/> (дата обращения: 10.10.2016).
200. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основи менеджменту : підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. К. : «Кондор», 2006. 664 с.
201. Офіційний сайт ТБ «Центральна універсальна біржа» (ТБ «ЦУБ»). 2016. URL : <http://tub.com.ua/ukr/main.htm> (дата звернення: 01.03.2016).
202. Парахина В. Н., Максименко Л. С, Панасенко С. В. Стратегический менеджмент : учебник. М. : КНОРУС, 2005.
203. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність : навч. посібник для студ. вузів. К. : Ліра, 2009. 540 с.
204. Перелёт Р. А. «Зелёная» экономика в ЕС : Политика и практика. 2015. URL : www.wescoor-project.org. (дата обращения: 01.06.2015).
205. Петрунин Ю. Ю., Борисов В. К. Этика бизнеса : учебник. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. 352 с.
206. Пилипенко А. А., Пилипенко С. М., Отенко І. П. Менеджмент : навч. посібник. Х. : Видавничий Дім ІНЖЕК, 2005. 456 с.
207. Пильцер П. Безграничное богатство. Теория и практика «экономической алхимии» // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В. Л. Иноземцева. М. : Academia, 1999. С. 401–428.
208. Підприємництво і бізнес-культура : підручник / Л. О. Лігоненко, Г. Л. Піратовський, І. В. Молоштан [та ін.] / за заг. ред. Л. О. Лігоненко. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 508 с.

209. Пластун О. Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Зб. наук. праць. 2013. Вип. 37. С. 134–139.
210. Плескач В. Л., Затонацька Т. Г. Інформаційні системи і технології на підприємствах : підручник. К. : Знання, 2011. 718 с.
211. Плікус І. Й. Система управління ефективністю діяльності персоналу кризового підприємства (методологічний підхід) // Механізми управління розвитком соціально-економічних систем : монографія / за заг. ред. О. В. Мартякової. Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2010. С. 320–331.
212. Полінкевич О. М. Механізми адаптації бізнес-процесів промислових підприємств до нової економіки : монографія. Луцьк : РВВ Луцьк. нац. техн. ун-ту, 2014. 448 с.
213. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. (зі змінами та доп.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 01.03.2016).
214. Пользователи Интернета в мире. 2016. URL : http://www.bizhit.ru/index/polzovateli_interneta_v_mire/0-404 (дата обращения: 10.10.2016).
215. Попов В. М., Захаров А. А. Бизнес-план. Step by step : практ. пособие. СПб. : Издательский дом «Бизнес пресса», 2005. 240 с.
216. Попов О. І. Питання методології управління запасами сировини та готової продукції підприємств харчової промисловості // Економіка АПК. 2010. № 15. С. 19–22.
217. Попович Н. Г. Ситуаційний підхід в умовах оптимізації стилю управлінської діяльності // Актуальні проблеми державного управління. 2012. № 2. С. 66–72.
218. Портер М., Хаппелманн Д. Революция в конкуренции. 2014. URL : <http://hbr-russia.ru/upravlenie/strategiya/a14947/> (дата обращения: 10.10.2015).
219. Порядок проведення індексації грошових доходів населення: затверджено постановою КМУ від 17.07.03 р. № 1078 (ред. від 24.11.2016 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/1078-2003-%D0%BF>. (дата звернення: 01.03.2017).
220. Про благодійництво та благодійні організації: закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 01.03.2017).

221. Про внесення зміни до підрозділу 5 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо стимулювання розвитку ринку вживаних транспортних засобів : закон України від 31.05.2016 р. № 31, ст. 544. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1389-19> (дата звернення: 01.03.2017).
222. Про господарські товариства: закон України від 19.09.1991 № 1576-ХІІ (ред. від 02.11.2016 р.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 01.03.2017).
223. Про Державний бюджет України на 2017 рік: закон України від 21.12.2016 р. № 1801-VIII (ред. від 21.04.2017 р.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1801-19> (дата звернення: 01.10.2017).
224. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III зі змінами та доповненнями (ред. від 07.04.2012 р.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (дата звернення: 01.03.2017).
225. Про державну службу: закон України від 10.12.2015 р. №889-VIII зі змінами та доповненнями (ред. від 05.01.2017 р.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 01.03.2017).
226. Про дипломатичну службу: закон України від 20.09.2001 р. №2728-III зі змінами та доповненнями (ред. від 01.01.2017 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2728-14> (дата звернення: 01.03.2017) .
227. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: закон України від 09.07.2003 р. № 1058-I зі змінами та доповненнями (ред. від 06.02.2017 р.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/1058-15> (дата звернення: 01.03.2017).
228. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III зі змінами та доповненнями (ред. від 01.08.2016 р.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 01.03.2017).
229. Про індексацію грошових доходів населення: закон України від 03.07.91 р. № 1282-ХІІ із змінами (ред. від 12.06.2016 р.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1282-12> (дата звернення: 01.03.2017).
230. Про Митний тариф України: закон України від 19.09.2013 р. № 584-VII (ред. від 01.01.2017 р.). URL :

- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/584-18> (дата звернення: 01.03.2017).
231. Про Національний банк України: закон України від 20.05.1999 р. зі змінами та доповненнями (ред. від 01.01.2017 р.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/679-14> (дата звернення: 01.03.2017).
232. Про недержавне пенсійне забезпечення: закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV зі змінами та доповненнями (ред. від 20.07.2014 р.) URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (дата звернення: 01.03.2016).
233. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: закон України № 3721-XII від 16.12.1993 р. зі змінами та доповненнями (ред. від 01.01.2015 р.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3721-1> (дата звернення: 01.03.2016).
234. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: закон України № 3551-XII від 22.10.1993 р. зі змінами і доповненнями (ред. від 07.05.2017 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/3551-12> (дата звернення: 01.09.2017).
235. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: закон України № 796-XII від 28.02.1991 р. зі змінами та доповненнями (ред. від 07.05.2017 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/796-12> (дата звернення: 01.06.2017).
236. Про статус народного депутата України: закон України № 2790-XII від 17.11.1992 р. зі змінами і доповненнями (ред. від 01.01.2017 р.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12> (дата звернення: 01.03.2017).
237. Разработан новый полимерный материал для хранения солнечного тепла. 2016. URL : <http://tesiaes.ru/?p=15061> (дата обращения: 10.10.2016).
238. Разработана дешёвая система получения водородного топлива. 2016. URL : <http://lenta.ru/news/2014/09/25/perovskisolar/> (дата обращения: 10.10.2016).
239. Райан Б. Стратегический учет для руководителя / пер. с англ. / под ред. В. А. Микрюкова. М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. 616 с.
240. Райсберг В. А. Предпринимательство и риск. М. : Экономика, 1992. 305 с.
241. Реинжиниринг бизнес-процессов / А. О. Блинов, О. С. Рудакова, В. Я. Захаров, И. В. Захаров. М. : Юнити-дана, 2010. 343 с.

242. Рекрут В. М. Системний та ситуаційний підхід в управлінні персоналом // Вісник Національного транспортного університету. 2010. № 21. С. 397–400.
243. Репин В. Бизнес-процессы. Моделирование, внедрение, управление / В. Репин. М. : Манн, Иванов и Фербер, 2013. 512 с.
244. Роббинз Ст. П. Основы организационного поведения / пер. с англ. 8-е изд. М. : Изд. дом «Вильямс», 2006. 448 с.
245. Рогожин П. С, Гойко А. Ф. Економіка будівельних організацій. К. : Видавничий дім «Скарби», 2001. 448 с.
246. Розов В. І. Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2015. 160 с.
247. Руководство по консультированию промышленных предприятий в странах Восточной Европы / Шиманский-Гайер [и др.]. М. : ГУ ВШЭ, 2008. 416 с.
248. Рыбальченко И. Практические методы разработки и анализа товарной стратегии предприятия на основе внутренней вторичной информации // Корпоративный менеджмент. URL : www.masters.donntu.edu.ua/2006/kita/sosnova/library/art3.htm.
249. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник 3-тє вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 668 с.
250. Савощенко А. С. Інфраструктура товарного ринку : навч. посібник К. : КНЕУ, 2005. 336 с.
251. Савчук В. П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. К. : Companion Group, 2008. 880 с.
252. Савчук Д. Г. Інноваційні інструменти антикризового фінансового контролінгу на підприємстві // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2014. Вип. 9. Ч. 2. 177–181.
253. Сайт ПАТ «Сумське науково-виробниче об'єднання». 2017. URL : <http://frunze.com.ua/ru/novosti/> (дата звернення: 01.03.2017).
254. Саксонова С. Банковская деятельность. Рига : Консультативно-учебный центр Латвийской ассоциации коммерческих банков, 2016. 159 с.
255. Самойлов А. Третья индустриальная революция. Выступление в Wit-box Maker School 18.06.2014 г. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=vqluJ0NGZuU> (дата обращения: 01.11.2015).
256. Сигида Л. А. Исследование особенностей маркетинговых каналов продвижения инновационной продукции как основы эффективного функционирования предприятий в условиях трансформации экономики // Теория и практика трансформационных процессов в экономике регионов, отраслей и предприятий : материалы

- II Междунар. научно-практ. конф. (29 июня 2012 г.). Курск : Деловая полиграфия, 2012а. С. 139–145.
257. Сигида Л. О. Конфлікт як одна з форм взаємодії між учасниками маркетингових каналів просування інноваційної продукції // Інновації і маркетинг – рушійні сили економічного розвитку : монографія / за ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2012б. С. 341–349.
258. Сигида Л. О., Сагер Л. Ю. Оцінювання маркетингових каналів промислового підприємства: методичний аспект // Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком : монографія / за ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. Харків : ТОВ «Діса плюс», 2015. С. 405–419.
259. Смогут ли города Китая стать «умнее» западных. 2016. URL : <http://www.cisco.com/web/RU/news/releases/txt/2016/02/22a.html> (дата обращения: 01.03.2016).
260. Современное управление : энциклопед. справочник / ред. Д. Н. Карпухин, Б. З. Мильнер. Американская ассоциация управления. М. : Издатцентр, 1997. Т.1. 584 с.
261. Соколянский В. В., Бородин В. А. Этика бизнеса : учеб. пособие. М. : МГИУ, 2006. 196 с.
262. Солодкий М. О. Біржовий ринок : навч. посібник К. : Джерела М, 2005. 133 с.
263. Сооляттэ А. Бизнес-модели компаний: определение эволюция, классификация. Finexpert.ru. 2016. URL : <http://finexpert.ru/> (дата обращения: 01.03.2016).
264. Сооляттэ А. Ю. Бизнес-модель – ключ к развитию бизнеса на основе инноваций // Менеджмент инноваций. 2010. № 1(09). С. 6–15.
265. Сохацька О. М. Біржова справа : підручник. 2-ге вид. змін. й доп. Тернопіль : Карт-бланш; К. : Кондор, 2008. 632 с.
266. Социальная и экономическая солидарность: общие понятия : учебник / сост. : Б. Фонтено, Н. Нитман, Ф. Ваньяма, Л. Перейра, М. М. де Пуртер. Международный учебный центр МОТ, 2010. URL : <http://socialeconomy.itcilo.org/en/readers> (дата обращения: 01.03.2016).
267. Стадніченко В. В. Аналіз методів оцінювання господарської діяльності партнерів зі збуту. 2009. № 11.
268. Стивен П., Коултер М. Менеджмент. 8-е изд. / пер. с англ. М. : Издательский дом «Вильямс», 2007. 1056 с.
269. Субанова О. С. Стоимостной анализ бизнес-процессов. М. : Финансовая академия при Правительстве РФ, 2001. 420 с.

270. Тарануха Ю. В. Предприятие и предпринимательство в трансформируемой экономике. М. : Изд-во «Дело и Сервис», 2003. 368 с.
271. Таранюк Л. М. Основні помилки при проведенні реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства» (Одеса, 21–22 квітня 2009 р.). Одеса : РВЦ «Оназ», 2009. С. 48–50.
272. Тенденции на рынке биогаза в Европе. 2016. URL : <http://www.biowatt.com.ua/analitika/tendentsii-na-rynke-biogaza-v-evrope/> (дата обращения: 01.03.2016).
273. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2003. 554 с.
274. Тесакова Н. Миссия и корпоративный кодекс. М. : РИП-Холдинг, 2003. 188 с.
275. Тимощук М. Р. Фінансово-економічна складова потенціалу розвитку підприємств // Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.10. С. 268–275.
276. Тихомиров Д. В. Оценка стоимости компаний при слияниях и поглощениях : учеб. пособие. СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. 132 с.
277. Толмачёв О. Что такое конвергенция? // Сети и бизнес. 2005. № 4. URL : [http://www.sib.com.ua/arhiv_2005/4\(23\)2005/konverg/konverg.htm](http://www.sib.com.ua/arhiv_2005/4(23)2005/konverg/konverg.htm) (дата обращения: 10.10.2015).
278. Томилов В. В. Культура предпринимательства. СПб. : Питер, 2000. 368 с.
279. Топ 10 ERP систем для Украины. LiveBusiness. 2017. URL : <http://www.livebusiness.com.ua/tools/erp/> (дата обращения: 01.03.2016).
280. Торговельно-посередницька діяльність: сутність, функції, види та проблеми. 2016. URL : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=50525> (дата звернення: 01.03.2016).
281. Турлікьян Т. Вітряні станції в сукупній потужності вперше перевищили АЕС. 2016а. URL : <http://ecotown.com.ua/news/Vitryani-stantsiyi-v-sukupniy-potuzhnosti-vpershe-perevershyly-pokaznyky-roboty-AES/> (дата звернення: 01.03.2016).
282. Турлікьян Т. Нові батареї від Samsung дозволять електромобілю проїхати 600 км на одному заряді. 2016б. URL : <http://ecotown.com.ua/news/Novi-batareyi-vid-Samsung-dozvoliyayut-elektromobilyam-proyikhaty-600-km-na-odnomu-zaryadi/> (дата звернення: 01.03.2016).
283. Турлікьян Т. У США кількість працівників «сонячної» сфери вперше

- перевищила нафтову промисловість. 2016в. URL : [http://ecotown.com.ua/news/U-SSHA-kilkist-pratsivnykiv-sonyachnoyi-sfery-vpershe-perevyshchyla-naftovu-promyslovist-/](http://ecotown.com.ua/news/U-SSHA-kilkist-pratsivnykiv-sonyachnoyi-sfery-vpershe-perevyshchyla-naftovu-promyslovist/) (дата звернення: 01.03.2016).
284. Тюріна Н. М., Карвацка Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 408 с.
285. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27.06.2014 р. (ред. від 30.11.2015 р.). URL : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535 (дата звернення: 01.03.2016).
286. Універсальні брокери. 2016. URL : <http://yakvidpovid.ru/ce-cikavo/kоротki-poradi/4370-universalni-brokeri.html> (дата звернення: 01.03.2016).
287. Фандрайзинг : учеб. пособие. Центральноукраинский региональный учебный центр. Партнерство общин фонд «Украина – США» (USAID), 2003. 95 с.
288. Федосенко Н. У США працює інноваційна цілодобова сонячна електростанція. 2016. URL : [http://ecotown.com.ua/news/U-SSHA-pratsyuue-innovatsiy-na-tsilodobova-sonyachna-elektrostantsiya-/](http://ecotown.com.ua/news/U-SSHA-pratsyuue-innovatsiy-na-tsilodobova-sonyachna-elektrostantsiya/) (дата звернення: 01.03.2016).
289. Фінагіна О. В. Культура підприємництва і розвиток ринкових відносин в Україні // Проблемы повышения эффективности функционирования предприятий различных форм собственности : сб. науч. трудов / редкол. Булеев И. П. (отв. ред.) и др. Донецк : НАН Украины. Институт экономики промышленности, 2004. С. 175–181.
290. Фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник / Л. О. Коваленко, В. М. Голуб, О. В. Абакуменко, В. Г. Маргасова / під заг. ред. Л. О. Коваленко. К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. 232 с.
291. Форми стимулювання праці за кордоном. 2016. URL : <http://www.studfiles.ru/preview/5679059> (дата звернення: 01.03.2016).
292. Фролова Л. В., Кравченко Е. С. Формирование бизнес-модели предприятия : учебник. К. : Центр учебной литературы, 2012. 384 с.
293. Фролова Л. В., Голобородько А. Ю. Злиття та поглинання підприємств: компендіум для студ. екон. напрямів підготовки денної і заочної форм навчання. К. : Кондор, 2013. 240 с.
294. Функціональне моделювання процесів бізнес-планування і проектів : навч. посібник / за ред. В. Т. Голубятнікова. Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2009. 264 с.

295. Хамидуллина Г. Р. Управление витратами: планирование, учет, контроль и анализ издержек обращения. М. : Издательство «Екзамен», 2004. 352 с.
296. Харчишина О. В. Формування організаційної культури в системі менеджменту підприємств харчової промисловості : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 290 с.
297. Харчишина О. В. Corporate social responsibility of SMEs // Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_2_58.pdf (дата звернення: 01.03.2016).
298. Хау Дж. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса. М. : «Альпина Паблишер», 2012. 288 с.
299. Хель И. Индустрия 4.0: Что такое Четвёртая промышленная революция? 2016. URL : <http://hi-news.ru/business-analytics/industriya-4-0-cto-takoe-chetvertaya-promyshlennaya-revolyuciya.html> (дата обращения: 01.03.2016).
300. Хорнгрен Ч., Фостер Дж., Датар Ш. Управленческий учет. / пер. с англ. 10-е изд. СПб. : Питер, 2005. 1008 с.
301. Царик І. М. Регулятивні інструменти посилення соціальної відповідальності бізнесу в системі національної економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : [спец.] 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Черніг. держ. ін-т ек. та упр-ня. Чернігів, 2011. 23 с.
302. Чайка Г. Л. Організація праці менеджера. К. : Знання, 2007. 420 с.
303. Черемных С. В., Ручкин В. С., Семенов И. О. Моделирование и анализ систем: IDEF-технологии. М. : Финансы и статистика, 2002. 192 с.
304. Четвёртая революция: Интернет вещей. 2016. URL : <http://www.ncca.ru/file?Files&141> (дата обращения: 01.03.2016).
305. Чорток Ю. В., Скиба О. В. Формування критеріальної бази вибору оптимального варіанту розподілу товару торговельним підприємством з урахуванням екологічних чинників // Економічні проблеми сталого розвитку : тези доповідей наук.-тех. конф. викладачів, співробітників, аспірантів та студентів факультету економіки та менеджменту, присвяченої Дню науки в Україні (Суми, 19–23 квітня 2010 р.). Ч. II. С. 148–149.
306. Чорток Ю. В., Евдокимов А. В. Логистические аспекты развития торговых предприятий в условиях евроинтеграции : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Економічна політика України в умовах євроінтеграції» (Кривий Ріг, 18–19 вересня 2008 р.). Кривий Ріг, Криворізький економічний інститут ДВЗН «КНЕУ ім. В. Гетьмана». 2008. С. 38–40.

307. Чорток Ю. В., Кислий В. М. Логістика на підприємстві // Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. Суми : Університетська книга, 2013. С. 613–639.
308. Что такое ERP? Системы управления ресурсами предприятия. CloudERP. 2017. URL : <http://www.clouderp.ru/tags/ERP/> (дата обращения: 01.03.2017).
309. Что такое тимбилдинг? 2008. Онлайн-журнал. URL : shkolazhizni.ru. (дата обращения: 01.03.2016).
310. Шапурова О. О. Політика антикризового управління при загрозі банкрутства // Актуальні проблеми економіки. 2008. № 8. С. 147–153.
311. Шеер А. В. Моделирование бизнес-процессов. М. : Весть Мета Технология, 2000. 206 с.
312. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / пер. с англ. / под ред. Т. Ю. Ковалевой. СПб. : Питер, 2007. 336 с.
313. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління : підручник. К. : КНЕУ, 2004. 699 с.
314. Шкварчук Л. О. Ціноутворення : підручник. К. : Кондор, 2006. 460 с.
315. Щедровицкий П. Г. Третья промышленная революция. Выступление на XIX межрегион. тьюторской конф. 28.10.2014. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=4a4qwUPJTik> (дата обращения: 01.03.2016).
316. Щепіна Т., Рябошапка В. Г. Аналіз сучасного стану біржового ринку України // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2015. № 40. С. 96–100.
317. Щиборщ К. В. Бюджетирование деятельности промышленных предприятий России. М. : Издательство «Дело и Сервис», 2001. 544 с.
318. Экономическая стратегия фирмы : учеб. пособие / под ред. д-ра экон. наук, проф. А. П. Градова. СПб. : Специальная литература, 1999. 589 с.
319. Экономический анализ: ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений, финансовое прогнозирование / под ред. М. И. Баканова, А. Д. Шеремета. М. : Финансы и статистика, 2000. 656 с.
320. Електромоби́ли в Україні в 2015 году: сервис, зарядка, выгода в деньгах. 2015. URL : <http://itc.ua/articles/elektromobili-v-ukraine-v-2015-godu-servis-zaryadka-vyigoda-v-dengah/> (дата обращения: 01.03.2016).
321. Эффективный менеджмент : учеб. пособие для вузов / под ред. И. И. Мазура. М. : Высшая школа, 2003. 555 с.
322. Юрасов С. Безумная энергетика. Умные счетчики против веерных отключений. 2016а. URL : <http://biz.liga.net/iot/tek/stati/3381531->

- bezumnaya-energetika-umnye-schetchiki-protiv-veernykh-otklyucheniy.htm (дата обращения: 01.03.2016).
323. Юрасов С. Умная ферма. Как Украине накормит планету будущего. 2016б. URL : <http://biz.liga.net/iot/it/stati/3467664-umnaya-ferma-kak-ukraine-nakormit-planetu-budushchego.htm> (дата обращения: 01.03.2016).
324. Яковлева Н. Schneider Electric розробили «розумну» систему накопичення енергії EcoBlade. URL : <http://ecotown.com.ua/news/Schneider-Electric-rozrobyla-rozumnu-systemu-nakopuchennya-enerhiyi-EcoBlade/> (дата обращения: 01.03.2016).
325. Ясинський В. В., Гайдей О. О. Бізнес-планування: теорія і практика : навч. посібник К. : Каравела, 2007. 232 с.
326. 5 влиятельных бизнес-моделей. 2011. URL : <http://www.infoniac.ru/news/5-vliyatel-nyh-biznes-modelei.html> (дата обращения: 01.03.2016).
327. Access to European Union law, economics, policies. 2017. URL : <http://www.europedia.moussis.eu/author/> (accessed on 01.10.2017).
328. Acs Z. J., Audretsch D. B. Handbook of Entrepreneurship Research: An Interdisciplinary Survey and Introduction. Boston : Kluwer Academic Publishers, 2003. 556 p.
329. Aid for Trade. Report 2015. URL : <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/> (accessed on 01.10.2017)
330. Anderson, Amy. Successful Business Communication: It Starts At The Beginning. 2013. URL : <http://www.forbes.com/sites/amyanderson/2013/05/28/successful-business-communication-it-starts-at-the-beginning/#2503ff343280> (accessed on 01.10.2016).
331. Bakan J. The Corporation: The Pathological Pursuit of Profit and Power. Constable : London, 2005. P. 93–97.
332. Bannock G. The economics of small firms. Oxford. 1981. p. 69.
333. Baumol W. J. Entrepreneurship, Productive, Unproductive and Destructive. // Journal of Political Economy. 1990. № 98. P. 893–921.
334. Blazek A., Deyhle A. Treasurer- und Controller-Aufgaben. Gauting / Muenchen, 1986. S. 31–45.
335. Bolton D. People in Germany are now being paid to consume electricity: The price of power in Germany briefly dropped to -€130 per MWh on 8 May. [independent.co.uk](http://www.independent.co.uk), 2016. URL : <http://www.independent.co.uk/environment/renewable-energy-germany-negative-prices-electricity-wind-solar-a7024716.html> (accessed on 01.10.2016).

336. Burdus E. Fundamentals of Entrepreneurship // Review of International Comparative Management. 2010. № 11 (1). P. 33–42.
337. Business Dictionary. 2016. URL : <http://www.businessdictionary.com/definition/business-communication.html> (accessed on 01.10.2016).
338. Business for Social Responsibility. Taking the Temperature of CSR Leaders. A survey of global CSR leaders by Business for Social Responsibility and the Dutch Ministry of Economic Affairs. 2005. URL : www.bsr.org/Meta/BSRleaders_survey.pdf (accessed on 01.10.2016).
339. Carlsson B., Braunerhjelm P., McKelvey M. et al. The Evolving Domain of Entrepreneurship Research // Small Business Economics. 2013. № 41 (4), 41: 913.
340. Carr A. Is Business Bluffing Ethical? In: Rae et al. (eds). Beyond Integrity: A Judeo-Christian Approach to Business Ethics. Zondervan Publishing House : Michigan, 1996. P. 28–42.
341. Casson M. The Entrepreneur: An Economic Theory. Totowa : Barnes & Noble Books, 1982. 418 p.
342. Chicago Board of Trade (CBOT). 2016. URL : <http://www.cmegroup.com/company/membership/types-of-membership-cbot.html> (accessed on 01.10.2016).
343. Cole A. H. Business Enterprise in its Social Setting. Cambridge : Harvard University Press, 1959. 286 p.
344. Communication from the Commission concerning Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development 02.07.2002. URL : http://ec.europa.eu/employment_social/social/csr/csr2002_col_en.pdf (accessed on 01.10.2016).
345. Coren M. J. Germany had so much renewable energy on Sunday that it had to pay people to use electricity. 2016. Quartz. URL : <http://qz.com/680661/germany-had-so-much-renewable-energy-on-sunday-that-it-had-to-pay-people-to-use-electricity/> (accessed on 01.10.2016).
346. Crane A., Matten D. Business Ethics: A European Perspective. Oxford University Press : Oxford. 2004. 258 p.
347. Criteo, E-commerce Industry Outlook 2015. URL : <http://www.criteo.com/media/1432/criteo-ecommerce-industry-outlook-2015.pdf>. (accessed on 01.10.2016).
348. Cuervo A., Ribeiro D., Roig S. Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective. Introduction. Entrepreneurship. Berlin: Heidelberg, Springer, 2007. 348 p.
349. Davis P. Human resource management in cooperatives: theory, process and practice. Geneva : ILO, 2004. P. 1–5.
350. Dedicoat C. Circular economy: what it mean, how to get there. 2016.

- URL : <http://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-importance-of-a-circular-economy> (accessed on 01.10.2016).
351. Denmark Just Produced 140% of its Electricity Needs with Renewable Wind Power. Earth we are on. News. July 17.2015. URL : <http://www.ewao.com/a/1-denmark-just-produced-140-of-its-electricity-needs-with-renewable-wind-power/> (accessed on 01.10.2016).
352. Dubai Mercantile Exchange Limited (DME). 2016. URL : <http://www.dubaimerc.com/en/Home/Content/dme-rulebook> (accessed on 01.10.2016).
353. E-commerce. Wikipedia. 2017. URL : <https://en.wikipedia.org/wiki/E-commerce> (accessed on 01.10.2017).
354. ERP. 2017. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/ERP>. (accessed on 01.10.2017).
355. Euronext. 2016. URL : <https://www.euronext.com/en/membership/membership-requirements> (accessed on 01.10.2016).
356. European Chemicals Agency Annankatu. 2017. URL : <https://www.echa.europa.eu/> (accessed on 01.10.2017).
357. European Commission. Green Paper: Promoting a European framework for corporate social responsibility. Office for Official Publications of the European Communities : Luxembourg, 2001. 32 p.
358. Eurostat. 2017. URL : <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do> (accessed on 01.10.2017).
359. Fonteneau B., Develtere P. African responses to the crisis through the social economy // Working document for the ILO Regional Conference on the Social Economy (Johannesburg, October 19–21, 2009). ILO, 2009. URL : https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/328782/1/africantothe_crisis_en.pdf (accessed on 01.10.2016).
360. Free movement of goods Guide to the application of Treaty provisions governing the free movement of goods. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2010. 43 pp.
361. Galera G., Salvatori G. Public policy in the social and solidarity economy: Towards a favourable environment. The case of Europe. International Training Centre of the International Labour Organization. 2015. URL : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---coop/documents/publication/wcms_535145.pdf (accessed on 01.10.2016).
362. Hébert R. F., Link A. N. In Search of the Meaning of Entrepreneurship // Small Business Economics. 1989. № 1 (1). P. 39–49.
363. Industry 4.0. Wikipedia. 2016. URL : http://en.m.wikipedia.org/wiki/Industry_4.0 (accessed on 01.10.2016).
364. International trade in goods. 2017. URL : <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

- explained/index.php/International_trade_in_goods (accessed on 01.10.2017).
365. Intra-EU trade in goods – recent trends. 2017. URL : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_in_goods_-_recent_trends (accessed on 01.10.2017).
366. Investopedia. 2016. URL : <http://www.investopedia.com/> (accessed on 01.10.2016).
367. Johannesburg Stock Exchange (JSE). 2016. URL : <https://www.jse.co.za> (accessed on 01.10.2016).
368. Kariv D. Entrepreneurship: an international introduction. New York : Routledge, 2011. 318 p.
369. Kirzner I. Competition and Entrepreneurship. Chicago : University of Chicago Press, 1973. 256 p.
370. Kirzner I. Perception, Opportunity and Profit. Chicago : University of Chicago Press, 1979. 274 p.
371. Knight F. H. Risk, uncertainty and profit. Boston : Hart, Schaffner & Marx; Houghton Mifflin Co, 1921. 382 p.
372. Kubatko O. V., Pimonenko T. V. DCFTA implementation in condition of macroeconomic fluctuations in Ukraine // Mechanism of Economic Regulation. 2015. № 4. P. 15–19.
373. Leibenstein H. A branch of economics is missing: micro-micro theory // Journal of Economic Literature. 1979. № 17. P. 477–502.
374. Lijphart A. Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries. Yale University Press : London. 1999.
375. London Stock Exchange (LSE). 2016. URL : <http://www.londonstockexchange.com/home/homepage.htm> (accessed on 01.10.2016).
376. Lux J., Thorsen S., Meisling A. The European Initiatives // Corporate Social Responsibility. The Corporate Governance of the 21st Century. Kluwer Law International : The Hague, 2005. P. 11–28.
377. Mendell M., Nogales R. Social enterprises in OECD member states: what are the financial streams? // The changing boundaries of social enterprises / A. Noya (ed.). OECD, 2009. URL : www.oecd.org/publishing/corrigenda (accessed on 01.10.2016).
378. Micklethwait J., Wooldridge A. The Company: A Short History of a Revolutionary Idea. The Modern Library : New York, 2003.
379. Nasdaq, Forex Education. 2016. URL : <http://www.nasdaq.com/forex/education/#/beginning-1> (accessed on 01.10.2016).
380. National Association of Colleges and Employers (NACE). 2009. Frequently asked questions. URL :

- http://www.nacweb.org/Press/Frequently_Asked_Questions.aspx?referral= (accessed on 01.10.2016).
381. New York Stock Exchange (NYSE). 2016. URL : <https://www.nyse.com/index>. (accessed on 01.10.2016).
  382. Penrose E. The Theory of the Growth of the Firm. Oxford : Blackwell, 1959. 304 p.
  383. Raistrick P. Two Centuries of Industrial Welfare: The London (Quaker) Lead Company. Mooreland Publishing Company, 1988. 58 p.
  384. RAPEX. 2017. URL : http://ec.europa.eu/consumers/archive/safety/rapex/index_en.htm (accessed on 01.10.2017).
  385. Reitz R. Paul Tillich and New Harmony. Evangelisches Verlagswerk Stuttgart : Stuttgart, 1970. 72 p.
  386. Renton J. Coaching and Mentoring: What They Are and How to Make the Most of Them. New York : Bloomberg Press, 2009.
  387. Robles, Marcel. Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace, Eastern Kentucky University, USA. 2012. URL : <http://bcq.sagepub.com/content/75/4/453.abstract> (accessed on 01.10.2017).
  388. Samsung инвестирует \$1,2 млрд в интернет вещей в США. 2016. URL : <http://biz.liga.net/iot/all/stati/3416669-samsung-investiruet-1-2-mlrd-v-internet-veshchey-v-ssha.htm> (accessed on 01.10.2017).
  389. Saylor Academy. Business Communication for Success. 2012. URL : <https://www.saylor.org/site/textbooks/Business%20Communication%20for%20Success.pdf> (accessed on 01.10.2016).
  390. Schumpeter J. A. Capitalism, Socialism and Democracy. New York : Harper, 1942. 431 p.
  391. Schumpeter J. A. Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung: Eine Untersuchung über Unternehmerrgewinn, Kapital, Kredit, Zins, und den Konjunkturzyklus. Leipzig : Duncker & Humblot, 1911. 369 p.
  392. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. 2016. URL : <http://www.weforum.org/pages/the-fourth-industrial-revolution-by-Klaus-Schwab> (accessed on 01.10.2016).
  393. Sociaal-Economische Raad, Corporate Social Responsibility: A Dutch Approach. Koninklijke Van Gorcum BV : Assen, 2001. 38 p.
  394. Social economy and social entrepreneurship / C. Borzaga, G. Salvatori, R. Bodini, G. Galera // European Commission: Social Europe Guide. 2013. Vol. 4. 112 p.
  395. Solar and Wind Just Passed Another Big Turning Point. 2015. URL : <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-06/solar-wind-reach-a-big-renewables-turning-point-bnef> (accessed on 01.10.2016).

396. Solar Power. Clean Technica. 2016. URL : <http://cleantechnica.com/solar-power/> (accessed on 01.10.2016).
397. Statista (2012–2018), B2C e-commerce sales worldwide from 2012 to 2018. 2012. URL : <http://www.statista.com/statistics/261245/b2c-e-commerce-sales-worldwide/> (accessed on 01.10.2016).
398. Steets J., Weihe T. Corporate Social Responsibility – What We Could Learn from the Past. Paper presented at the 2nd International Conference on Corporate Social Responsibility «Globalization and Corporate Responsibility», held October 12–13, 2006, at Humboldt University Berlin, Germany.
399. Stevenson H. H. Intellectual Foundations of Entrepreneurship // Entrepreneurship: The Way Ahead / H. P. Welsch (ed.). New York : Routledge, 2004. P. 3–14.
400. Stock Market Dealer/Trader. 2016. URL : <http://getsmaart.com/career-overviews/stock-market-dealertrader>. (accessed on 01.10.2016).
401. Storey D. J., Greene F. J. Small business and entrepreneurship. Harlow : Pearson Education, 2010. 576 p.
402. Terzo G. Typical Stockbroker Fees. 2016. URL : <http://finance.zacks.com/typical-stockbroker-fees-7119.html> (accessed on 01.09.2017).
403. The EU's Generalised Scheme of Preferences (GSP). 2017. URL : http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/august/tradoc_153732.pdf (accessed on 01.10.2017).
404. The Fourth Industrial Revolution Things to Tighten the Link between IT and OT / J. Bloem, M. van Doorn, S. Duivestein, D. Excoffier, Maas, E. van Ommeren. Groningen : Sogeti VINT, 2014. 40 p.
405. The Fourth Industrial Revolution. Things to Tighten the Link between IT and OT. 2016. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/fourth-industrial-revolution-things-tighten-link-ot-maximiliano?trkSplashRedir=true&forceNoSplash=true> (accessed on 01.04.2016).
406. The Money Project. All of the World's Stock Exchanges by Size. 2016. URL : <http://money.visualcapitalist.com/all-of-the-worlds-stock-exchanges-by-size/> (accessed on 01.10.2016).
407. The social economy in the European Union / Summary of the report drawn up for the European Economic and Social Committee by the CIRIEC. European Union. 2012. URL : <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-31-12-784-en-c.pdf> (accessed on 01.10.2017).
408. The social economy: the worldwide making of a third sector // The worldwide making of the social economy: innovations and changes /

- J. Defourny, P. Develtere, B. Fonteneau and M. Nyssens (eds.). Leuven : ACCO, 2009. 18 p.
409. Thompson J., Doherty B. The diverse world of social enterprise: a collection of social enterprise stories // *International Journal of Social Economics*. 2006. Vol. 33. № 5/6. P. 361–375.
410. Tokyo Stock Exchange (TSE). 2016. URL : <http://www.jpx.co.jp/english/rules-participants/participants/outline/index.html> (accessed on 01.10.2017).
411. Trade and Development in a nutshell. 2017. URL : <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/> (accessed on 01.10.2017).
412. Universal commodity exchange (UCX). 2016. URL : http://ucxindia.com/Membership_Admission_Process/56 (accessed on 01.10.2017).
413. Utting P., N. van Dijk M.-A. Matheï. Social and solidarity economy. Is there a new economy in the making? // *Occasional paper 10. Potential and limits of social and solidarity economy*. 2014. URL : http://www.academia.edu/9110046/UNRISD_Occasional_Paper_-_Social_and_Solidarity_Economy_Is_There_a_New_Economy_in_the_Making (accessed on 01.10.2017).
414. Wanyama F. O. Grass-roots Organization for Sustainable Development: the case of community-based organizations in Western Kenya // *Regional Development Studies*. 2001. Vol. 7. P. 55–77.
415. Westhead P., Wright M., Mcelwee G. *Entrepreneurship: contemporary perspectives and cases*. Harlow : Pearson Education, 2011. 480 p.
416. What's the Difference Between a Full-Service Broker and a Discount Broker? 2014. URL : <https://www.nerdwallet.com/blog/investing/brokers/full-service-broker-discount-broker/> (accessed on 01.10.2017).
417. Wickham P. *Strategic Entrepreneurship*. 4th ed. Harlow : Pearson Education, 2006. 648 p.
418. 9 quotes that sum up the Fourth Industrial Revolution. 2016. URL : <http://www.weforum.org/agenda/2016/01/9-quotes-that-sum-up-the-fourth-industrial-revolution> (accessed on 01.10.2017).

Відомості про авторів

Сотник Ірина Миколаївна (співредактор), д.е.н., професор, заступник завідувача кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Таранюк Леонід Миколайович (співредактор), д.е.н., професор, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Бабій Тетяна Володимирівна, молодший науковий співробітник кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Біловодська Олена Анатоліївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю Сумського державного університету, Суми, Україна

Боронос Вікторія Георгіївна, д.е.н., професор, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Бун Еммануель, доктор наук (Dr.), професор Вільного університету Брюсселю, Брюссель, Бельгія, професор Університету Гани, Аккра, Гана

Бурлакова Ірина Михайлівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Валінкевич Наталія Василівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки та підприємництва Житомирського державного технологічного університету, Житомир, Україна

Васюта Вікторія Борисівна, к.т.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Полтава, Україна

Власенко Дмитро Олександрович, к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки і управління Конотопського інституту Сумського державного університету, Конотоп, Україна

Волк Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Генс Люк, доктор наук (Dr.), професор, завідувач кафедри екології людини Вільного Брюссельського університету, Брюссель, Бельгія

Горобченко Денис Володимирович, к.е.н., старший викладач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Горобченко Тетяна Вікторівна, молодший науковий співробітник кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Горошкова Лідія Анатоліївна, д.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики Запорізького національного університету, Запоріжжя, Україна

Григор'єва Олеся Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Полтава, Україна

Гриценко Павло Валерійович, к.е.н., асистент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Дегтярьова Ірина Борисівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Дерев'янку Юрій Миколайович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Дериколенко Олександр Миколайович, д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Димченко Олена Володимирівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального

розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, Україна

Дмитрієв Ілля Андрійович, д.е.н., професор, декан факультету управління та бізнесу Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, Харків, Україна

Євдокімов Юрій, доктор наук (Dr.), професор університету Нью Брансвіка, Фредеріктон, Канада

Єрмак Світлана Олександрівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва і торгівлі Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Кривий Ріг, Україна

Завдов'єва Юлія Миколаївна, молодший науковий співробітник кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Завражний Костянтин Юрійович, аспірант кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Ілляшенко Тетяна Олексіївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту Сумського державного університету, Суми, Україна

Карінцева Александра Іванівна, к.е.н., доцент, заступник завідувача кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Карпіщенко Олексій Іванович, к.е.н., професор, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Коваленко Євген Володимирович, заступник директора Департаменту міжнародної освіти Сумського державного університету, асистент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Ковальов Богдан Леонідович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Коновалова Наталія Іванівна, доктор економіки (Dr.), асоційований професор Ризької Міжнародної Вищої школи бізнесу, мистецтв і технологій RISEBA, Рига, Латвія

Косарева Тетяна Вікторівна, к.е.н, с.н.с., доцент кафедри комерційної діяльності та логістики Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна

Кубатко Олександр Васильович, к.е.н., доцент, докторант кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Кубатко Олександра Вікторівна, к.е.н., старший викладач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Кулакова Світлана Юрївна, к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Полтава, Україна

Лепейко Тетяна Іванівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

Лукаш Ольга Анатоліївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Люльов Олексій Валентинович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Мазін Юрій Олександрович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Маслак Ольга Іванівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, Кременчук, Україна

Маценко Олександр Михайлович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Мельник Володимир Леонідович, доктор наук (Dr.), асоційований професор Університету Карла III, Мадрид, Іспанія

Мельник Леонід Григорович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, директор Інституту економіки розвитку МОНУ і НАНУ в СумДУ, Суми, Україна

Міняйленко Інна Валентинівна, старший викладач кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, Полтава, Україна

Мішеніна Галина Анатоліївна, к.е.н., доцент кафедри управління Сумського державного університету, Суми, Україна

Мішеніна Наталія Вікторівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Назарова Галина Валентинівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

Новіцький Роман Олександрович, к.б.н., професор, завідувач кафедри водних біоресурсів та аквакультури Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, Дніпропетровськ, Україна

Пімоненко Тетяна Володимирівна, к.е.н., старший викладач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Плікус Ірина Йосипівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту Сумського державного університету, Суми, Україна

Полінкевич Оксана Миколаївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

Рудаченко Ольга Олександрівна, к.е.н., асистент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, Україна

Самаль Сергій Олександрович, д.е.н., професор, професор кафедри загальної математики та інформатики Білоруського державного університету, Мінськ, Республіка Білорусь

Сигида Любов Олексіївна, к.е.н., старший викладач кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю Сумського державного університету, Суми, Україна

Скрильник Андрій Сергійович, к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Полтава, Україна

Соколенко Людмила Федорівна, к.е.н., старший викладач кафедри фінансів Сумського національного аграрного університету, Суми, Україна

Старченко Людмила Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Стеблянко Ірина Олегівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та управління національним господарством Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Дніпропетровськ, Україна

Тамбовцева Тетяна, доктор наук (Dr.), професор Ризького технологічного університету, Рига, Латвійська Республіка

Таранюк Каріна Вікторівна, к.е.н., старший викладач кафедри управління Сумського державного університету, Суми, Україна

Фролова Лариса Володимирівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і торгівлі Одеського національного політехнічного університету, Одеса, Україна

Харченко Микола Олексійович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Харчишина Олена Володимирівна, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств Національного авіаційного університету, Київ, Україна

Часник Ольга Олександрівна, молодший науковий співробітник кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Чевганова Віра Яківна, к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства та управління персоналом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Полтава, Україна

Чорток Юлія Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Шауер Петр, доктор наук (Dr.) професор, завідувач кафедри екологічної економіки Празького економічного університету, Прага, Чеська Республіка

Шевченко Інна Юріївна, к.е.н., доцент, заступник завідувача кафедри економіки і підприємництва Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, Харків, Україна

Шкарупа Іван Сергійович, молодший науковий співробітник кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Шкарупа Олена Василівна, к.е.н., доцент, докторант кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, Суми, Україна

Ярова Інесса Євгенівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки Сумського національного аграрного університету, Суми, Україна

Навчальне видання

Мельник Леонід Григорович
Сотник Ірина Миколаївна,
Таранюк Леонід Миколайович

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Підручник

Друкується в авторській редакції

Директор видавництва Р.В. Кочубей
Головний редактор В.І. Кочубей
Набір Т.В. Горобченко та Ю.М. Завдов'євої
Комп'ютерна верстка Т.В. Горобченко

Підписано до друку 8.02.2018
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк ризонраф. Ум. друк. арк. 33,3 Обл.-вид. арк. 32,4
Тираж 300 пр. Замовлення № Д18-02/19
Відділ реалізації
Тел./факс: (0542)65-75-85. Тел.: (067) 542-08-01
E-mail: info@book.sumy.ua

ТОВ «ВТД «Університетська книга»
40009, м. Суми, вул. Д. Галицького, 27
E-mail: publish@book.sumy.ua
www.book.sumy.ua, newlearning.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 489 від 18.06.2001

Віддруковано на обладнанні «ВТД «Університетська книга»
вул. Д. Галицького, 27, м. Суми, 40009, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 489 від 18.06.2001